
Terezínská iniciativa

38

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

březen 2007

V pátek 26. ledna 2007 jsme si na slavnostním shromáždění v Senátu Parlamentu ČR připomněli Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. Za Terezínskou iniciativu promluvila Erika Bezdíčková.

DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU A PŘEDCHÁZENÍ ZLOČINŮM PROTI LIDSKOSTI

Slavnostní shromáždění v Senátu 26. ledna 2007

Pod záštitou předsedy Senátu Parlamentu ČR Přemysla Sobotky se v historických prostorách sídla Senátu konalo slavnostní shromáždění, jehož účastníci si připomněli Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti. S hlavním projevem vystoupil předseda Senátu Přemysl Sobotka, dále předseda vlády ČR Mirek Topolánek, Erika Bezdíčková, bývalá vězeňkyně koncentračního tábora Osvětim, Jarmila Balážová, publicistka, a Christoph Heubner, výkonný viceprezident Mezinárodního osvětimského výboru. Hudební příspěvek přednesl houslista Miroslav Ambroš, vítěz Concertino Praga 2006, za klavírního doprovodu Zuzany Ambrošové.

„Český Senát byl jeden z prvních, který se ozval proti zpochybňování holocaustu, které naposledy zaznělo loni v prosinci z iránského Teheránu, a svůj odmítavý postoj k rozměňování tohoto zla vyjádřil v deklaraci, která odmítá zlehčování zločinů proti lidskosti. Ve svém důsledku zpochybňování takových zločinů je cestou k dalšímu utrpení, k dalšímu masovému násilí, a já se domnívám, že toto už do našeho světa nepatří,“ řekl Přemysl Sobotka, který senátní deklaraci inicioval.

„Jsem přesvědčen, že všechny demokratické parlamenty se nějakou formou k iniciativě našeho Senátu připojí, neboť role parlamentů jako nástroje demokracie stojí a padá s dodržováním lidských práv, lidské důstojnosti,“ uzavřel předseda Senátu Přemysl Sobotka.

Projev předsedy Senátu Přemysla Sobotky:

Jsem velice rád, že se stalo dobrým zvykem setkávat se i v českém Senátu každý rok v této době na slavnostním shromáždění, kterým si zde připomínáme Den obětí holocaustu a politických vězňů II. světové války. Základem tohoto pamětního dne je datum 27. ledna 1945, kdy došlo k osvobození nacistického vyhlazovacího koncentračního tábora Osvětim. Myslím si, že jde o historii tak hrůznou, že ji nelze odbýt žádným formálním aktem bez hlubšího zamyšlení.

To, že si stále připomínáme události staré již 62 let, je naší nutnou povinností. Ti, kteří se na své cestě dneškem snaží vyhlížet jen „světlé zítřky“ a ignorují jakákoliv historická poučení, riskují, že se snadno a rychle octnou v marasmu minulosti. Dokladem toho je i naše loňské setkání a to, co se za ten rok od něj událo.

Loni jsem zde při stejné pietní vzpomínce na oběti holocaustu řekl: „Primitivní zlostný antisemitismus opět živí rasistické předsudky napříč tímto světem, od Teheránu až po sotva zletilé skinheady v Praze, Drážďanech či Londýně. Tato zášť vede stále častěji k extrémistickým projevům a cynickému popírání historie holocaustu. Dnes se ovšem tito lidé neštítí dovolávat se svobody slova, ačkoliv sami by ji v případě své vlády nikdy nedopřáli druhým. V tom jsou si vyznavači

totalitních ideologií od nacistů až třeba po komunisty úžasně podobní...“

Bohužel, ti, které jsem tehdy kritizoval, po celý rok dále aktivně naplňovali tato slova a tzv. „osvětimská lež“ se v Teheránu stala dokonce ikonou jedné mezinárodní pseudovědecké konference, na kterou musel koncem loňského roku odmítavým usnesením okamžitě reagovat náš Senát, kdy k témuž postoji vyzval i ostatní evropské parlamenty.

Povinností demokratů je nesmlouvavě odmítat všechny ty, kterým je cizí lidská

svoboda a z neúcty k ní jsou ochotni hlásat netoleranci, nenávist a lež jako své desatero. Rozhodně nejsou na místě žádné ústupky vůči nim a mnichovanská pýcha na ně, které někteří říkají zaslepeně vstřícnost k názorům druhých kultur. Humanismus jako základ demokracie je jen jeden a jeho znamením je úcta k životu a svobodě druhých, ale i taková zdánlivě marginální vlastnost, jako je smysl pro humor. Na to nezapomínejme nejen dnes při vzpomínce na mrtvé, ale i každý další den v zájmu živých.

Projev předsedy vlády Mirka Topolánka:

Přiznám se, že je pro mě velice těžké přednést zde dnes vůbec nějaký projev. Přednést projev v den, kdy se sluší spíše jen tiše vzpomínat. Tiše vzpomínat a zároveň se v hloubi srdce bát, že se šoa může opakovat. Nemyslím si, že svět se natolik změnil, že se lidé natolik poučili, abychom mohli navždy zapomenout na ony hrozivé továrny na smrt. Na ten racionální vyhlazovací nástroj ve službě iracionální zášti.

Antisemitismus je stále živý. Evropané vidí v židovském státě málem větší riziko pro mezinárodní mír než představují teroristé. Je hanbou starého kontinentu, že takto uvažuje spousta jeho obyvatel šedesát let poté, co jejich předci dopustili holocaust.

Rekl bych, že toto je snad největší selhání takzvaného multikulturalismu. Snažíme se prokazovat úctu cizím kulturám, které se k nám často chovají nepřátelsky, navzdory pomoci, již jim poskytujeme. A nemáme v našich srdcích dost místa pro bratry, jimž jsme dovolili tak strašně ublížit.

Když jsem navštívil Nové muzeum šoa v Jeruzalémě v Izraeli, myslel jsem na ty generace, které utvářely evropskou kulturu. Myslel jsem na to, že Židy a židovství nelze z této kultury odoperovat - ostatně se to nepodařilo ani nacistům. Myslel jsem na to, že pokud nebudeme bránit hodnoty, na nichž naše civilizace vznikla, tak prostě zase tiše zanikne.

První a nejdůležitější hodnotou naší civilizace je svoboda. Jakmile opět dopustíme, aby individuální svobodu vytlačil duch kolektivismu - a je úplně jedno, zda půjde o kolektivismus fašistický, komunistický, islamistický, maoistický, kimirsenský či nějaký jiný - vydáme se cestou, která může vést k novému holocaustu.

Viděli jsme to v dokumentu České televize o jednání na zámečku Wannsee, kde se nacistické špičky radily, jak nejlépe „zúřadovat“ konečné řešení židovské otázky. Vzdělání, inteligentní lidé, vesměs doktoři práv, řešili úkol v rámci plánovaného hospodářství. Že tím „úkolem“ byla co nejlevnější a nejrychlejší smrt pro miliony lidí, to v debatě téměř nezaznělo.

A o to tady jde. Jakmile se ke slovu dostanou sociální inženýři, ty chladné, lidské, nebo spíše nelidské kalkulačky, svobodný jedinec si nemůže být jist ani majetkem ani životem. Neosobní mašinerie nemilosrdně rozdrtí každého, kdo se jí postaví do cesty. Včetně svých strůjců.

Nenávist a závist jsou špatné, ale bohužel nevymýtitelné lidské vlastnosti. Skutečná hrůza nastává teprve ve chvíli, kdy se lidé kvůli nenávisti a závisti vzdávají osobní svobody ve jménu blaha kolektivu. Protože pak se k vládě s neúprosnou logikou dostávají pragmatičtí technologové moci, pro něž není lidský život ničím jiným než políčkem statistiky.

Onu smrtící statistiku nám připomínají památníky šoa. A připomínají ji zdaleka nejen Židům. Každý z nás může být v budoucnu na jejich místě. Pamatujme si, co způsobilo hrůzy minulosti, bojujme aktivně s hrozbami současnosti, abychom se nemuseli bát budoucnosti.

Příspěvek Eriky Bezdíckové:

Před více než půlstoletím, 27. ledna 1945, byl osvobozen koncentrační tábor Osvětim, místo nesdělitelných hrůz a ponížení. Ani synonym inferno nedokáže vystihnout vše, co se přihodilo za ostatními dráty tohoto kousku země. My, kteří jsme sem byli přivezeni ve vagonech tak přeplněných, že i ochránci zvířat by se dnes hlasitě ohradili proti takovým podmínkám, žijeme s Osvětimí v hlavách i srdcích, je v nás, a neznám lék, který by nás toho zbavil.

Pro nikoho, kdo prošel rampou železniční vlečky v Birkenau, není Osvětim minulostí. S touto zkušeností prožíváme celý život. Každý z nás, lhotejno ze které země sem přišel, si klade trýznivou otázku: Je spravedlivé, že jsem přežil právě já? Není snad svědectví či kniha přeživších, ve kterých by se tato mučivá otázka neopakovala.

Je zejména palčivá, když vás po příjezdu na rampu oddělili od rodičů, sourozenců, příbuzných... Když jsem přišla do Osvětimi, bylo mi třináct, maminku poslali na stranu smrti, mne na stranu života. S tímto okamžikem jsem se nikdy nesmířila, tisíckrát jsem se ptala sama sebe, zda jsem to mohla změnit. Během pobytu v Birkenau jsem se však také často tázala, kdo je na tom lépe - ti, co už nic nevědí, či ti, kteří zůstali naživu. A také jsem v sobě hýčkala nadějí, že se stane zázrak. V tábore kolovaly nejrůznější pověsti, třeba že zrovna v ten den, kdy jsme přijeli, neměli esesáci zásoby smrtonosného plynu. Když jsme stáli dlouhé hodiny na apelu, nedívala jsem se na zem, která mi připadala jako hluboká propast, ale k nebi. Našla jsem si mezi hvězdičkami tři blikající světýlka a přesvědčila sama sebe, že to je maminka, tatínek a já, a že dokud svítí, tak všichni žijeme. I když to nedává smysl, ještě dlouho po válce jsem je hledala a nenašla, stejně jako nikoho z naší velké rodiny.

Otázka, proč žiji právě já, se mi znovu vrátila, když jsme ve sněhu a větru stály na apelu a moje jediná blízká duše, která mi v Osvětimi ještě zbyla, Erika Kohnová ze Žiliny, se octla za mnou na konci řady, kde vítr nejvíc profukoval naše chatrné oblečení. Požádala mě, abych si na chvíli s ní vyměnila místo. Vzápětí probíhala selekce, nevím podle jakých pravidel, a Eriku vytáhli z řady. Co ji čeká, věděla ona i já.

Dlouhou dobu po válce jsem s nikým nemohla mluvit o tom, co se stalo. Stejně by mi nikdo, kdo tam nebyl, neuvěřil. Naše podlomené zdraví se u někoho dříve či později zotavovalo, ►

naše psychika, naše duše, jsou trvale poznamenány. Kdo se jednou díval na dýmající komíny Osvětimi, je trvale nese v sobě.

Když jsem osamělá po válce bloudila a hledala, měla jsem jediné přání: mít opět domov, rodinu, blízké lidi. Proto jsem ještě takřka v nedospělém věku chtěla mít děti. Mám tři, ale dlouhá léta jsem jim o tom, co se přihodilo, nevyprávěla. Jen stěží jsem vysvětlovala, proč nemají jako jiné děti babičku ani dědečka, sestřenice, bratrance, tety ani strýce.

Trvalo mi dlouho, než jsem se odhodlala, teprve před čtyřmi léty, vypravit se s nimi, již dospělými, do Osvětimi. U trosk krematoria jsme stáli u jednoho stromu, pověděla jsem jim, že tady ve větvích, v šumění listoví je hrob jejich dědečka a babičky. Vyrostl z popele z krematorií, který tady *sonderkomando* rozsypalo. Na zídku krematoria jsme položili kamínky, jiné hroby nemáme. Teprve zde bylo vyřčeno vše, co jsem jim nedokázala dlouhá léta vyprávět.

Se svojí minulostí žiji neustále a vím, že vnímám a cítím jinak než ti, které Osvětim nepotkal. A neustále si kladu otázku, zda se lidstvo z těchto hrůz poučilo. Mnohdy se obávám, že nikoli.

Projev Jarmily Balázové:

Děkuji za možnost pohovořit zde na téma: Vliv romského holocaustu na třetí generaci moravských a českých Romů.

Snad mě dostatečně opravňuje zmínit některá fakta související s genocidou Romů kromě mého novinářského zájmu o toto téma především skutečnost, že sama pocházím po matce i otci k původním moravským Romům, kteří byli ve své podstatě většinou vyvražděni během druhé světové války. Chci zde velmi stručně nastínit spíše psychologické a společenské dopady této tragédie než například historické. Přesto začnu jen velmi zhuštěným historickým připomenutím, jež je nutné, neboť se o romském holocaustu, ať je již toto pojmenování správné či nikoliv, jak o tom pochybují někteří odborníci, hovoří až od druhé poloviny devadesátých let, a stále ještě ne vždy a všude s patřičným respektem. I to je třeba se zřejmě učit

a Romové samotní by měli být těmi, kdo tento politický a společenský dialog mají sledovat a komentovat, případně uvádět na pravou míru.

Snaha umravnit, spočítat, zavřít nejdříve do pracovních a pak i jiných táborů onen „Cikánský zlořád“, jak Romy označovala tehdejší politika, byla nastartována paradoxně již před vznikem protektorátu Čechy a Morava a nástupem fašismu. Protiromská opatření ze strany úřadů měla dlouhou tradici, jež předcházela období okupace českých zemí nacistickým Německem. Zákonná opatření i praktické provádění této politiky vycházela především ze zákona č. 117/27 Sb. z 15. 7. 1927 o potulných cikánech. Pak následovala celá řada jiných opatření zosťřena fašismem. Díky zmíněnému zákonu se provedl soupis Romů žijících na našem území, evidoval 14 tisíc Romů.

V roce 1942 se tzv. cikánská otázka blížila ke svému „konečnému řešení“.

Závěrečnou fází pak byl pro Romy výnos H. Himmlera z 16. prosince 1942 o deportaci Romů do koncentračního tábora v Osvětimi II - Birkenau. Výnos nařizoval pro všechny Cikány, cikánské míšence a neněmecké příslušníky romských skupin balkánského původu internaci v koncentračním táboře Osvětim II - Birkenau. Z českých zemí bylo dohromady do Osvětimi deportováno více než 5500 osob. V Osvětimi byli vězněni ve zvláštním „cikánském táboře“. Po válce se domů vrátilo pouze asi 500 deportovaných českých Romů. Poválečná romská populace v Čechách a na Moravě se následkem nacistického „řešení cikánské otázky“ snížila na asi 800 osob.

Moje rodina patřila k těm, které ztratily naprostou většinu rodinných příslušníků. Chci se zaměřit na to, jak to ovlivnilo nejen schopnost hovořit o prožitých hrůzách s dětmi a vnoučaty, tedy s druhou a třetí generací potomků, ale také, jak se důsledky této genocidy původních Romů žijících v Čechách a na Moravě podepsaly na pietě v dnešních dnech. Po válce a odsunu sudetských Němců probíhal nejdříve cílený nábor státu, který potřeboval osídlit pohraničí a sehnat levnou pracovní sílu. Tou byli Romové ze Slovenska. První z nich přicházeli ve velkých migračních vlnách v šedesátých a sedmdesátých letech. Další přicházeli již sami za svými příbuznými. Devadesát procent Romů, kteří dnes žijí v České republice, mají historické kořeny spjaté ze Slovenskem. Tam k jejich genocidě během války nedocházelo.

Mí prarodiče, stejně jako to znáte například z mnoha židovských rodin, nebyli v naprosté většině schopni hovořit o hrůzách prožitých za války. Obavy z toho, že by se situace s pronásledováním mohla opakovat, vyústily v popírání romského původu, mystifikaci s původem maďarským atd. I dnešní obavy Romů, projevuující se například při sčítání lidu, pramení z této doby.

Dalším velkým problémem se stala ztráta mateřského jazyka. Starší lidé v rodině zahynuli, jazyk neměl kdo předávat. Ti, kteří přežili, se zase snažili o to být co nejvíc „Čechy“, a tak své děti romsky neučili.

Není tajemstvím, že původní čeští a moravští Romové, v naprosté většině usazení, postavili základ vzdělání. To oni a dnes i jejich potomci patřili k těm vzdělanějším ve své komunitě, dnes

vysokoškolské elitě, která však utrpěla obrovskou tragédií na svém sebevědomí a patřičnosti k romské minoritě. Z těchto jasných ztrát Romové postrádali intelektuály, schopné hovořit o tragédii Romů, a snažit se tak vyprovokovat celospolečenskou debatu na toto téma. Tito lidé vyrostli až ve třetí generaci. Po převratu v roce 1989 jim bylo většinou kolem šestnácti až dvaceti let. Řada z nich

dodnes participuje na připomínání těchto událostí a diskusi nad osudem prasečáku v Letech u Písku a rekreačního střediska v Hodoníně u Kunštátu - dvou cikánských táborů, o nichž se stále spekuluje, byly-li či nikoliv tábory koncentračními.

Nezmiňovala jsem náhodou podíl slovenských Romů na celkovém počtu příslušníků této minority žijících v ČR dnes. 90 % z nich se tragédie přímo netýkala, není

tedy divu, že do Let nebo Hodonína nejedí v tak velkém počtu a neúčastní se v masovém měřítku i na celospolečenské debatě na toto téma. Tragédie spojená s holocaustem stále zanechává své stopy, a ani třetí generace, byť je ve vyrovnávání se s touto stinnou kapitolou dějin nejdál, těchto stop není zbavena.

I proto je třeba podobných významných dnů a seminářů, jako je ten dnešní.

OČIMA DRUHÉ GENERACE

Byla jsem letos také pozvána spolu s jinými, nejen z Tereziánské iniciativy, na slavnostní setkání k uctění *Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti*. Jsem z takzvané druhé generace, tedy dítě rodičů přeživších holocaust, narozená až po válce. Když jsem dostala od Nadačního fondu obětem holocaustu pozvánku, vzpomněla jsem si na předešlý rok. Tehdy si někteří zúčastnění pamětníci dodatečně postěžovali, že vyslechli projevy senátorů, a když došlo k přednesu vzpomínky na Osvětim jedné z těch, co vše zažila, většina politiků ze sálu zmizela, a ona mluvila o holocaustu k těm, kteří přežili...

Hned mě tedy popadla bojová nálada a představovala jsem si, že pokud by se toto znovu opakovalo, vyběhnu ze sálu a senátory jdoucí do bufetu na kávičku zaženu zpět a poučím je o dobrých mravech a slušném vychování. Ale k ničemu takovému nedošlo, protože v Rytířském sále Valdštejnského paláce vládlo slavnostní ovzduší. Senátorů tam sice moc nebylo, ale všichni, kteří se zúčastnili, tvářili se přátelsky, a nikdo neodcházel.

Projevy předsedy Senátu PČR pana Přemysla Sobotky i předsedy vlády ČR pana Mirka Topolánka byly zajímavé, krátké a trefné, a tak dobře přednesené, že jsem i věřila, že mluví upřímně a sami za sebe. Paní Jarmila Balážová, zastupující romskou komunitu, a paní Erika Bezdíčková z Tereziánské iniciativy, zastupující oběti holocaustu, pak vypovídaly skutečně od srdce. Krátké přestávky mezi projevy byly příjemně vyplněny krásnými hudebními příspěvky.

Cestou domů jsem si v Lidových novinách přečetla moc hezký článek, který ke *Dni holocaustu* napsal pan Oldřich Stránský, a večer jsem se podívala na televizní zprávy ČT 1, kde bylo setkání v Senátu komentováno. Doma jsem zapálila svíčku, jako to dělala moje máma, když chtěla vzpomínkou uctít své rodiče, sourozence a všechny příbuzné a známé, kteří byli zavražděni.

V sobotu 27. ledna však nebyla v Lidových novinách ani jediná zmínka o *Mezinárodním dni památky obětí holocaustu!*

Rozzlobilo mě to. Napsala jsem do redakce, že nechápu, jak je možné se ani větou nezminít o tomto datu a že mohli alespoň uveřejnit projev předsedy Senátu nebo předsedy vlády. Oni z mé stížnosti vyňali, co se jim hodilo, a uveřejnili to v názorech čtenářů jako reakci na článek Oldřicha Stránského. Nakonec jsem docílila toho, že mi jeden pracovník z dopisového oddělení LN napsal, že musí uznat, že moje „rozhořčení je do jisté míry oprávněné, ale omlouvá je jejich celková linie, jejíž součástí je systematické mapování důležitých historických událostí ...“

Ano, vím, že co svět světem bude, politici budou pronášet vzletné projevy a nic, novináři budou psát, co se jim právě hodí, a co se nehodí vyzobou z kontextu. Ti, co přežili holocaust, se budou pořád snažit sdělit mladé generaci své neuvěřitelné zážitky, protože z učebnic dějepisu se toho nikdo příliš nedozví ...

Nevím, zda z pohledu druhé generace, určitě však z přesvědčení svého, prosím: Povídejte dál co nejvíc svým dětem a zejména jejich dětem!

Vaše vnučata totiž mají už to štěstí, že mají své babičky a dědečky. Ty já jsem nikdy nepoznala.

Věra Baumová

Hudební příspěvky přednesl houslista Miroslav Ambroš. Členky Tereziánské iniciativy sledovaly jeho vystoupení s opravdovým zaujetím.

Foto na straně 1-5: Matěj Stránský

HOLOCAUST JE ŽIDOVSKÉJ VÝMYSL

Nevěříte? Jen se podívejte kolem sebe. Košile, kterou máte na sobě, byla vyrobená v židovské továrně; i když nese nápis „Made in China“ - je to židovský podvod. Noviny, které denně čtete - každé dítě ví, že patří židům, a že tak mají možnost manipulovat veřejným míněním. Šíří se po světě jako štěnice a snaží se nenápadně uchvátit moc. V samotném Izraeli žije přes šest milionů obyvatel, z toho většina židů. Celkem jich je po světě 15 až 20 milionů. Nás muslimů je jenom miliarda. Než nás zničí, musíme vyhubit my je.

Přes šedesát světových „vědců“, vykřičených revizionistů z třiceti zemí bylo pozváno na konferenci v Teheránu. Konala se pod záštitou Institutu pro politická a mezinárodní studia, součástí iránského ministerstva zahraničí. Iniciativa vyšla od Jeho Excelence prezidenta Ahmadinejada, který, jak známo, už před započatím konference prohlásil holocaust za mýtus a vyzýval k vymazání Izraele z povrchu země. Konference se konala v polovině prosince 2006 a její účastníci měli za úkol zkoumat, zda vůbec nějaký holocaust a plynové komory existovaly a do jaké míry jde o propagandistický humbuk.

Kdo tedy jsou ti slavní vědci? Kromě islámských duchovních a učenců, mezinárodních notorických rasistů, nacionalistů, antisemitů a negacionistů ... také skupina ultraortodoxních židů.

V polovině členských zemí Evropské unie je popírání holocaustu protizákonné už teď. Německo navrhuje, aby se protizákonnost popírání holocaustu stala součástí právních systémů celé EU. Západ obecně prohlásil teheránskou konferenci za šokující nepřijatelnou ohavnost. Spojené státy iniciovaly rezoluci předloženou Valnému shromáždění OSN, která popírání holocaustu odsuzuje; rezoluce byla přijata jednomyslně, s výjimkou Íránu. Odmítavý postoj demokratických i některých méně demokratických států vůči fundamentalistickému islámu volajícímu po svaté válce je celkem jednoznačný. Ovšem některé evropské státy s obchodními zájmy v Íránu se vyjadřují opatrněji než jiné, Rusko jedná o dodávce nukleárního zařízení iránským elektrárnám a Čína vydělává na prodeji bojových letadel a zajišťuje si zásobování iránskou ropou.

Muslimka Ayaan Hirsi, která žije v Evropě, a již se nad hlavou vznáší rozsudek smrti vyhlášený radikálními islamisty, shrnula situaci takto: „Vyrůstala jsem v arabské zemi a pamatuji, že moji učitelé, moje matka, naši sousedé mne denně přesvědčovali, že židé jsou špatní, že jsou zodpovědní za smrt nemluvňat, za války, za epidemie včetně AIDS, prostě za všechno zlo na této zemi. Musela jsem se modlit k Alláhovi, aby židy vymýtil. Pamatuji, že dary islámských filantropických organizací financujících stavby mešit, klinik či škol, šly ruku v ruce s antisemitskou propagandou. Kladu si otázku, proč Rijád, Káhira, Lahore, Chartúm, Djakarta a ostatní neorganizují vzdorokonferenci zavrhnoucí Ahmadinejada, proč se Islámská konference nevzpírá této perverzní lži o holocaustu.“

Otázku osobní motivace nechme stranou. Je lhostejné, zda zde čelíme žízni po moci, snahy o šíření vlivu mimo hranice Íránu, ospravedlnění nukleárního zbrojení, čirého antisemitismu, snaze o zánik státu Izraele, anebo jakémukoliv jinému podnětu. Ať tak či onak, protagonisté fundamentalistické politiky jsou poháněni nenávistí a židé, jako už tolikrát v dějinách, jsou ideálním terčem. Nacisté by byli nadšeni, jak po více než šedesáti letech jejich propaganda nalézá úrodnou půdu.

Ovšem participace židů na teheránské konferenci je ztělesněním obscennosti. Co si mohou slušní lidé myslet a co cítit, když se dívají na snímky ukazující ultraortodoxní židy, jak se objímají s Ahmadinejadem? Jako by se objímali s Hitlerem. Svět se vyjádřil více nebo méně hlasitě vůči popírání holocaustu. Nemáme my morální povinnost hlasitě odsoudit židy, kteří se této ohavnosti zúčastňují? Nemáme povinnost se od nich veřejně distancovat?

Tom Luke

P.S. Zmínka o fundamentalistických židech mně připomíná vlastní zážitek, který jsem popsal jinde: Individuum, o které jde, tvrdí, že židé, kteří byli nahnáni do plynových komor, byli „špatní židé“. Táhá se, a co nemluvňata, byli také „špatní židé“? Načež on: Jak si dovoluujete brát v potaz boží moudrost.

Nordická lest a židovská chucpe

„Hele, Benjamine, já sem si vymyslel takovou novou hru. Chceš si ji zahrát?“

„Proč ne, Ondro, ale vo co de?“

„Budeš na něco myslet, a až řeknu teď, tak ty řekneš nějaký dvouciferný číslo. A pak ho řeknu já. Kdo řekne vyšší, vyhrává. Začneš ty, protože já sem si to vymyslel. Na co myslíš?“

„Jak zejtra dopadne derby Sparta - Slavia.“

„To beru, to nebudou rozhodně žádný dvouciferný čísla. Tak teď!“

„Sedumnáct!“

„Sedumdesát jedna! Vyhrál sem! Tak eště jednou. Ted!“

„Osumdesát devět!“

„Devadesát osum! Dvě nula pro mě! Eště jednou, ted!“

„Devadesát devět!“

„To neplatí! Nech si ty svý špinavý židovský triky!“

Pavel Stránský

Úvahy o postmoderní době

S proslulým vědcem Zygmundem Baumanem jsme se v našem časopise už seznámili. Tento sociolog v Polsku narozený, ale od roku 1968 působící v emigraci v Anglii, je autorem mnoha vědeckých prací o modernitě a postmoderním světě, z nichž většina byla přeložena i do češtiny. V říjnu 2002 byl Bauman poctěn hodností honoris causa v oboru sociologie na Univerzitě Karlově. Na sklonku roku 2006 mu bylo uděleno ocenění Havlovou Vizí 97. V témž roce vyšla i jeho kniha *Úvahy o postmoderní době* v Sociologickém nakladatelství v Praze. Z té bychom chtěli uvést některé myšlenky.

Už názvy jednotlivých kapitol napovídají, jak aktuální jsou jeho úvahy i pro nás. - *Spor o modernitu, Postmoderní osobnostní vzorce, Postmoderní přitahování těla, Mezi námi neznámými, Morálka bez etikety.* Poukazuje na ztrátu důvěry v projekty dokonalé společnosti. Zejména se mu nelíbí přesvědčování států o nutném přinášení obětí každého občana ve jménu budoucího štěstí. Pochybuje o tom, zda po Osvětimi, Gulagu a Hirošimě ještě lze oslovovat civilizaci s jejími vymoženostmi vědy a techniky (mezi něž patří i cyklon B a atomová bomba), a zda věda vůbec, a to i včetně věd humanitních, vedou k humanitě. Mluví o brutálním probuzení ze sna, o vystřízlivění. Touto otázkou se ostatně zabývá už i ve své knize *Modernita a holocaust*. Tradiční instituce jako škola, kasárna, nemocnice, ale i průmyslový podnik nebo různá lokální a sousedská společenství přinášely určitý řád, pravidelnost a spolehlivost. Modernita přinesla rozvolnění těchto kolektivních struktur spolu se svobodnou možností volby, ale i neurčitostí. Z toho plyne postmoderní neklid a úporná snaha splnit požadavek výkonnosti. A zde se objevuje i častá ztráta mravních ohledů, jichž je třeba se zbavit při realizaci vlastní životní strategie. Lidé se stávají sběrači požitků a požitků. Přesto autor dává přednost orientaci člověka na vychutnávání světa před manipulací světem. Typickým znakem postmoderní doby je novodobé město. Je to velice různorodý organismus, prostředí jedněch je cizí jiným a míra rozvrstvení odpovědnosti a určuje i míru nepřátelství a kriminality. Oázou bezpečí v tomto rizikovém prostoru je pak domov, vlastní individuální domov, ohraničený proti všemu neznámému, cizímu.

Pocit jistého chaosu, neurčitosti a nepředvídatelnosti vede lidi k hledání pravidel jednání, a tím k etické sebedůvěře. Dříve byly soudy o tom, co je dobré a co špatné, vyhrazeny určitým kategoriím lidí - filozofům,

soudcům, vychovatelům, kazatelům. Nynější pojetí svobody a vlastní volby vyžaduje odpovědnost a dodržování etického kodexu od každého „obyčejného člověka“.

Etikou a morálkou v postmoderní době se Bauman zabývá velmi široce. Zakončíme informací o této jeho knize úvah právě citací úvahy, kterou této problematice věnuje:

Teprve dnes, kdy slábne tlak vnějšího donucení a kdy mizí autorita konvencí, se lidem jejich vlastní činy jeví jako věc odpovědné volby a jako věc svědomí a mravní odpovědnosti. Závratná proměnlivost všech aspektů společenského života přináší nepevnost a netrvalost a dokonce snad i zánik standardů toho, „co je normální“, jichž se kdysi používalo při potvrzování lidové morální intuice. Dnes jsou lidé vrženi do postmoderní společnosti a musí se podívat do tváře vlastní mravní nezávislosti a tedy vlastní mravní odpovědnosti, kterou jim nelze vzít, ale již se ani nemohou zříci. Dává tak morálnímu subjektu šanci, jakou dosud nikdy neměl.

Eva Štichová

„Jako chlapce by mě zastřelili . . .“

(*Vzpomínky Jaroslavy Skleničkové*)

Dne 23. listopadu loňského roku se v Památníku Lidice v budově Lidické galerie uskutečnila prezentace knížky vzpomínek Jaroslavy Skleničkové, již jsem se také zúčastnila, protože se s autorkou již po léta znám. Tuto zásluhou publikaci vydalo v rámci projektu „Živá paměť“ nakladatelství Prostor.

Ve zcela zaplněném sále zazněl nejdříve působivý melodram „Vzpomínky“, který na námět knihy složil profesor HAMU Eduard Douša. Partituru skladby pak autorce předal jako osobní dar. (Poprvé zazněla na 7. festivalu koncertních melodramů v roce 2004, kdy skladatel Jarčiny paměti již znal.)

Podplukovník dr. Eduard Stehlík z Vojenského historického ústavu, jehož hlubokých znalostí si velmi vážím, pak hovořil o politické situaci země po atentátu na Heydricha a jeho souvislostech s lidickou tragédií.

Osud Lidic je nám všem asi s dostatek znám, připomeňme jen, že 10. června 1942 bylo u Horákova statku zastřeleno 173 mužů, a že ze 196 žen, deportovaných do koncentračního tábora, se vrátilo 143, a ze 105 lidických dětí se po válce podařilo najít jen 17 ... - Ale my všichni, kteří jsme přežili holocaust, víme, že osobní vzpomínky na onu hrůznou dobu mají docela jinou váhu než pouhá strohá čísla.

Titul knihy je opravdu příznačný. Kdyby se autorka nenarodila v březnu 1926, ale o tři měsíce později, nebyla by podle zrušené kategorizace nacistů ženou, ale dítětem, s malou nadějí na přežití. A kdyby se narodila jako chlapec, byla by se všemi muži od patnácti let zastřelena ...

Síla výpovědi J. Skleničkové je v upřímnosti, s jakou líčí celý svůj život. Šťastné předválečné dětství s rodiči (otec byl šéfkuchař) a starší sestrou v rodných Lidicích, Luhačovicích, v tatranském Novém Smokovci, Hradci Králové a v Praze. Nejpůsobivější jsou ovšem její vzpomínky na dlouhé tři roky strávené v koncentračním táboře Ravensbrück, kde se octla s matkou a sestrou i s ostatními lidickými ženami, aniž by tušila, proč. Vypráví o těžké práci, o hladu, ale také o přátelství a solidaritě, které jí pomáhaly vše překonat. Autorka se nevyhýbá ani poválečným těžkostem, kdy musela bojovat s nemocí, byrokracií i různými předsudky. S láskou však líčí svůj šťastný rodinný život.

Knížka „Jako chlapce by mě zastřelili“ stojí určitě za přečtení.

Doris Grozdanovičová

Bylo by to k smíchu, kdyby to nebylo k zlosti . . .

Michaela Vidláková

Pavel Stránský už několikrát popisoval nám až směšnou ignoranci amerických turistů v Terezíně. Setkala jsem se s něčím podobným, ale šokovalo mě to o to víc, že se to netýkalo řadových turistů, ale instituce, která by měla být nejkompetentnější, pokud jde o znalosti a informace o věcech týkajících se holocaustu. Ta instituce se jmenuje United States Holocaust Museum, tedy Muzeum Holocaustu ve Washingtonu.

Dostala se mi do rukou oficiální „šnorovací“ tištěná pozdravná kartička (vlastní ji Petr Brod), kde je vyobrazena oděná dřevěná pohyblivá hračka ve tvaru motýla na kolečkách.

Vzadu pak vysvětlující popis:

The wooden butterfly featured on this card was made by an unknown prisoner in the Theresienstadt ghetto. Inmates secretly created and sent toys home to their children. (Dřevěný motýl vyobrazený na této kartičce byl vyroben neznámým vězňem terezínského ghetta. Vězni tajně vyráběli a posílali hračky domů svým dětem).

Jak si to ten malý Móríček ve Washingtonu představuje: dětičky byly pěkně doma a tatínkové jim z Terezína posílali hračky!

ZASE UBĚHL ROK ...

Dagmar Lieblová

V minulém čísle našeho časopisu byla otištěna pozvánka „*Na sněm Tereziánské iniciativy - shromáždění členů TI*“. Možná, že se vám to zdálo zvláštní, možná, že jste si této neobvyklé formulace ani nevšimli. Zatím jsme pořádali každý rok sněm, i když to stanovy TI vysloveně nevyžadují. Na sněmu si vždy měli všichni povinně vyslechnout zprávy, které předkládalo předsednictvo, a delší či kratší projevy hostů. Na setkání a popovídání s přáteli, které jsme neviděli třeba celý rok, tak nezbývalo dost času. Předsednictvo TI tedy rozhodlo, že v letošním roce uspořádáme méně formální shromáždění bez obvyklých zpráv a referátů, abychom se mohli spíš radovat ze setkání s přáteli a pohovořit o věcech, které nás zajímají. Protože však přece jen chceme, aby členové TI věděli, co se za celý rok událo, dostávají se k vám zprávy v této podobě. V klidu si je pročtěte a při našem setkání v dubnu k nim samozřejmě budete moci vyjádřit svůj názor.

Během roku se VV i PTI zabývaly postupně úkoly, které schválil loňský sněm:

- V květnu jsme obstarali autobusy a jeli do Terezína na tryznu, na niž navazoval nesmírně působivý koncert v bývalé jízdárně.
- Dne 16. 10. se konaly vzpomínky na Novém židovském hřbitově a u pamětní desky u Parkhotelu.
- Připravili jsme každoroční vzpomínku na osud zářijového transportu dne 8. března.
- Úkol podporovat dle finančních možností zájezdy škol do Terezína jsme mohli plnit díky grantům, které jsme dostali od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, NFOH a CC. Zájem škol vzrůstá a náklady se vzhledem ke zdražování pohonných hmot neustále zvyšují, takže naše vlastní prostředky, které k tomuto účelu můžeme vynaložit, by na vše zdaleka nestačily. Naše podpora se však neomezuje pouze na finanční příspěvky, členové TI se podílejí na besedách se studenty a účastní se i seminářů pro pedagogy, které Památník Terezín každoročně pořádá.
- Semináře a besedy v Terezíně jsou jenom částí aktivit našich členů. Mnozí se pravidelně účastní dalších setkání a besed v Česku i zahraničí. Všem patří náš dík i obdiv.
- Granty CC byly pravidelným tématem každé schůze VV i PTI. Jak víte, TI dostává od Claims Conference již řadu let několik grantů, určených výhradně pro oběti holocaustu. Především to je grant na Zdravotní fond, ze kterého vám Zlata Kopecká vyplácí příspěvky na léky, naslouchadla, brýle, zdravotní pomůcky aj. Díky Židovské obci v Praze, která nám poskytuje zálohy, probíhala v uplynulém roce výplata příspěvků plynule. Další granty jsou určeny na domácí péči; jsou to prostředky, které CC získala od švýcarských pojišťoven a německé vlády. Pomoc pro přeživší zajišťuje z těchto grantů agentura Ezra, část prostředků dostaly pro zajištění domácí péče pro přeživší zatím také židovské obce v Brně a Ostravě. Doufáme, že i dalším obcím, které poskytují nebo začnou poskytovat domácí péči

pro přeživší, budeme moci z grantů CC přispět. - Z prostředků, které CC získala od švýcarských bank, jsme už dostali několik grantů na naléhavou pomoc přeživším. V loňském roce nastala komplikace v tom, že nám CC náhle sdělila, že všechny granty, které jsme měli na naléhavou pomoc přislíbené, musíme využít do konce roku 2006. Ve spolupráci s dr. Rymešovou se podařilo zorganizovat rozsáhlou akci, při které byla zájemcům poskytnuta signalizační zařízení, polohovací postele a další pomůcky. Podstatné přitom bylo to, že nám ŽOP opět vypomohla finančně a pomůcky mohly být zakoupeny. CC nám před časem dopisem oznámila, že nám slíbené prostředky posílá, ale v době, kdy píšete tuto

zprávu, ještě žádné dolary na náš účet nedošly. Jistě však přijdou, jako doposud vždycky. Domníváme se, že tato akce podstatně usnadnila a zlepšila život přeživším. Pokud máte s těmito pomůckami nějakou zajímavou zkušenost, napište nám o ní a my ji předáme dále, aby CC věděla, jak jsou věci poskytnuté z jejich grantů užitečné.

- Naš časopis vychází a jeho obsah i vzhled se stále zlepšuje. Od loňského sněmu vyšla tři čísla, čtvrté držíte právě v ruce. Ohlasy na časopis jsou veskrze pozitivní, což těší nejen redakční radu, ale nás všechny.

Z úkolů, které nám uložil loňský sněm, zůstal nesplněný jen jeden: představení opery Císař Atlantidy se nekonalo, tedy jsme ho nemohli navštívit.

VV a PTI se zabývaly i dalšími záležitostmi:

Shromáždění v Senátu ČR u příležitosti Dne holocaustu připravoval sice NFOH a FŽO, ale my jsme měli navrhnout členy TI, kteří budou na shromáždění pozváni. Protože však byl počet pro TI omezen na 50 lidí, nemohlo se ani zdaleka dostat na všechny naše členy. Pro příští rok bude dobré, když se s předstihem přihlásí kanceláři TI ti, kdo mají mimořádný zájem se shromáždění zúčastnit.

Podle potřeby projednávaly VV a PTI spolupráci s Památníkem Terezín, Institutem Tereziánské iniciativy, Nadačním fondem pro oběti holocaustu.

Zahraníční styky:

Kontakty s našimi členy a přáteli v zahraničí udržujeme především prostřednictvím časopisu.

Styky s organizacemi přátel Terezína v zahraničí jako je *Niedersächsischer Verein zur Förderung von Theresienstadt*, *Aktion Sühnezeichen*, *Brandenburger Verein zur Förderung von Theresienstadt* aj. trvají nadále. V roce 2005 jsme navázaly styk s německou organizací *Maximilian-Kolbe-Werk*. Tato společnost pozvala v roce 2005 sedm a v loňském roce 12 přeživších na rekreační pobyt. V minulém čísle TI o tom vyšel článek.

V nejbližší době bude patrně založen *Nadační fond Centrum Leo Baecka*, jehož cílem má být vybudování vzdělávacího střediska v bývalých Podmokelských kasárnách v Terezíně. - Nedávno byla založena obecně prospěšná společnost TIMUC, která bude usilovat o vybudování mezinárodního hudebního střediska v Terezíně. S oběma těmito novými subjekty jsme v kontaktu. Vzhledem k tomu, že jejich projekty odpovídají našim cílům, můžeme jim

poskytnout podporu, ovšem jen morální. Finanční příspěvky poskytovat nemůžeme. Toto stanovisko sdělujeme i různým dalším žadatelům, kteří stojí o naši podporu pro své projekty.

Schůze výkonného výboru a předsednictva se už mnoho let konají pravidelně jednou měsíčně, zpravidla první a třetí úterý v měsíci. V červenci a srpnu se schází pouze výkonný výbor.

Předsednictvo je v současné době osmnáctičlenné. V komisích TI, redakční radě a poradním výboru přeživších holocaust pracuje

dalších více než dvacet lidí. Nejsou sice nikde vidět, možná, že o nich ani nevíte, ale jejich činnost je důležitá pro nás všechny. Na tomto místě bych jim všem chtěla poděkovat. Poděkování bych ráda vyjádřila také kanceláři TI, členům PTI, MUDr. Rymešové, Zlatě Kopecké za činnost v uplynulém roce. Velice si ceníme vstřícnosti ŽOP, Židovského muzea i FŽO a doufáme, že i v následujícím období budou dále pokračovat naše bezproblémové vztahy s Památkem Terezín, Institutem TI a NFOH. Členům Tereziánské iniciativy v Česku i zahraničí přeji hodně zdraví a těším se na setkání v dubnu.

ROK 2006 OČIMA HOSPODÁŘE

Pavel Werner

Nejdůležitějším aktem bylo uložení části dědictví po Dr. Tomanovi do podílových fondů. Celé dědictví, uložené v ČSOB, jsme rozdělili na čtyři části. Tu největší jsme ponechali v bance na termínovaném účtu, zbytek se rozdělil do tří stejných částí. Strategie uložení byla tato: Jeden díl do konzervativního fondu, zbývající dvě pak do fondů akciových s různou mírou rizik. Nutno dodat, že první pololetí roku nevykazovalo příliš lukrativní vývoj. Situace na evropském - hlavně německém - trhu se však začala vyvíjet dobře a když jsem koncem roku navštívil banku, zjistil jsem, že okamžitou transakcí by bylo možné získat nemalé prostředky. Šlo o prodej podílů fondu evropských nemovitostí a nyní čekáme na převod na náš běžný účet v Komerční bance, abychom mohli částkou disponovat. Kladem celé operace je, že náš podíl zůstal prodejem nedotčen. Samozřejmě investice do akciových fondů je vždy riziková, lze získat i ztratit, nyní se nacházíme v etapě oživení mezinárodního trhu, což je z pohledu investice výhodné. Stačí však nějaký problém a globalizovaný mezinárodní obchod se může dostat do recese, neřku-li do krize. Proti tomu jsme se pojistili tím, že naše investice je dlouhodobá - 4 až 5 let.

Z pohledu výdajů se naše hospodaření vyvíjelo bez větších problémů. Pro informaci našeho výkonného výboru jsem vypracoval přehled za léta 2002 až 2006 a kupodivu, naše výdaje se pohybují na téměř stejných hodnotách, pouze v r. 2005 jsme vybočili, neboť částka, kterou jsme věnovali zájezdům škol do Terezína, přesáhla 900.000 Kč. Na druhé straně jsme však získali granty v hodnotě přes 700.000 Kč. Jde hlavně o Ministerstvo školství a Claims Conference, která je nám všem známa několikaletou podporou osobních výdajů přeživších za léky, brýle, zubní náhrady, pomůcky, naléhavou pomoc atd.

Podíváme-li se na výnosy uvedených let 2002 až 2006, tak příspěvky našich členů poklesly v r. 2006 oproti 2002 o 33 %. V r. 2002 se vybralo 335.098 Kč, v r. 2006 to bylo 225.280 Kč. Největší pokles zaznamenal výnos z úroků, to zná každý z nás, pokud má něco uloženého v bance. Jestliže jsme inkasovali v r. 2002 cca 350.000 Kč, pak v r. 2006 to bylo pouze 90.000 Kč. Tím, že jsme investovali do fondů, nelze se zvýšením úroků počítat.

Pokud by někdo z našich členů měl zájem o podrobnosti, rád poskytnu informace v naší kanceláři v Jáchymově ul. č. 3. Je však nutné návštěvu předem dohodnout.

STAROST O FINANCE

Jaroslav Kraus

Finanční komise předsednictva sledovala vývoj vydání a příjmů každé čtvrtletí na základě účetních výsledků. Po mnoha konzultacích a jednáních s finančními odborníky, kteří se i účastnili jednání komise, bylo předsednictvu doporučeno převést zděděné finance z termínovaného účtu na tři druhy podílových listů. Zda byl výběr správný, ukáže až delší období.

Některá stanoviska byla projednána na zasedání komise. Zúčastnila se jich také účetní Tereziánské iniciativy Ing. Zoubková, se kterou bylo nutné projednat i některé nejasnosti.

Výsledky hospodaření Tereziánské iniciativy za rok 2006 obsahuje zpráva našeho hospodáře, který do komise přináší mnohé návrhy ve prospěch lepší péče o finance našeho sdružení.

Foto na straně 8-9: Michal Stránský

ZPRÁVA SOCIÁLNĚ ZDRAVOTNÍ KOMISE

Věra Baumová

Terezínská iniciativa (TI) má i pro letošní rok 2007 příslib několika grantů z Claims Conference (CC) pro pomoc obětem protizidovské nacistické perzekuce. K žádným podstatným změnám v zavedené praxi sice nedochází, přesto bych ráda zopakovala fakta a vysvětlila, jak se nejlépe v možnosti příspěvků na zdravotní a sociální péči orientovat.

1) Zdravotní fond

TI má pro letošní rok schválen od CC zdravotní grant opět ve výši 80 tis. USD. Praxe v přidělování finančních prostředků klientům byla již mnohokrát popsána. Žádosti o příspěvek na léky, zdravotní pomůcky apod., které přicházejí do sociálního oddělení ŽOP a splňují platné podmínky, jsou průběžně vyřizovány. („Podmínky pro poskytování finanční a materiální pomoci obětem protizidovské nacistické perzekuce“ byly všem členům TI zaslány, případné informace poskytne paní Zlata Kopecká v sociálním oddělení ŽOP, která průběh zdravotního grantu CC konkrétně zajišťuje.) Paní Kopecká předává některé žádosti klientů do komise zdravotního fondu a to v případě, že se nějak vymykají pravidlům. Třeba na příspěvek na brýle je nárok 1x za 2 roky. Pokud se však jedná o změnu dioptrií, proplácí se příspěvek na skla bez obrouček. Komise se pravidelně schází 1x za měsíc. Chci vás ubezpečit, že členové komise se snaží ve všech případech rozhodovat dle svého nejlepšího vědomí a svědomí. U každého klienta musí být zřejmé, že má na čerpání příspěvku nárok. Proto, prosím, dohlédněte, aby na kopii receptu, případně jiného dokumentu, bylo jasně uvedeno jméno, příjmení a rodné číslo, z čehož vyplývá, že se nejedná o shodu jmen a příspěvek je pro oprávněného klienta. Pokud si necháte předepsat brýle přímo v optice, může se stát, že výše uvedené náležitosti nejsou správně napsány. Žádá-li klient poprvé o příspěvek, je třeba jakýmkoliv způsobem prokázat, že je židovská oběť nacistické perzekuce. V některých případech nemusí být jednoznačné, pokud pouze nahlásí, že je členem židovské obce, zejména mimopražské, nebo že má osvědčení dle zákona 255/1964 Sb. V žádosti o příspěvek na léky, zdravotní pomůcky, případně ošetření a lůžkovou péči (s výjimkou neustále stejně se opakujících léků) byste velmi krátce mohli popsat, o co se jedná. Například, pokud vám lékař předepíše dražší zdravotní pomůcku nebo platíte nadstandardní lůžkovou péči, je lepší, když k dodaným lékařským zprávám v několika větách vysvětlíte svou zdravotní situaci. Příspěvky jsou schvalovány na léky, nikoliv na potravinové přípravky, které lze volně a v hojném množství nakupovat v lékárnách. Jedná se zejména o doplňky stravy, jako jsou vitamíny (pokud nejsou aplikovány injekčně), preparáty na klouby, hubnutí, prevenci apod. Většinou se tyto doplňky dají koupit i bez receptu. Také se, prosím, nezlobte, pokud vás požádáme v některých případech o doplnění žádosti, nebo ji nevyřídíme kladně. Jedná se z naší strany skutečně o snahu udržet stejná pravidla pro všechny a zejména dodržet pravidla grantu CC. V průběhu každého čtvrtletí komise hodnotí výši čerpaných prostředků a rozhoduje o případných změnách ve vyplácení, tak aby grant byl vyčerpán do konce roku a současně bylo vyřizeno maximum žádostí za stejné období. Stává se, že komise zdravotního fondu projednává finančně náročnější požadavek klienta, je-li to možné, snaží se v oprávněných případech jeho žádost přesunout ze zdravotního grantu CC na grant „naléhavé pomoci“ CC, kde je možné **jednorázově** (1x za rok) přispět také na léky, zdravotní pomůcky apod. a to i vyšší finanční částkou, dále bod 2).

2) Naléhavá pomoc

TI dostala pro letošní rok zatím ústní příslib z CC na grant, který je určen dle podmínek CC zejména na nutné nájemné, přestěhování, přestavbu bytu, potravinovou pomoc a ošacení, léky a zdravotní pomůcky, lékařskou péči nehrazenou ze zdravotního pojištění atd. Žádosti je třeba směřovat přímo do sekretariátu TI. O přidělení finančních příspěvků rozhoduje poradní výbor přeživších holocaust (PVPH), který je složen z členů TI. Tento výbor se schází na základě potřeby a projednává konkrétní žádosti klientů. Žadatel by měl uvést základní informace (kde byl během holocaustu), aby bylo možné stanovit, zda má na příspěvek nárok. Dále by se ve své žádosti měl vyjádřit k potřebě naléhavé pomoci a měl by se zmínit o svém příjmu, případně majetku. Dobré je popsat, zda žije žadatel sám, případně se stará o invalidního partnera nebo děti apod. Věřte, že nechceme nikoho kádrovat, ale jednak v podmínkách CC jsou informace vyžadovány a dále pro rozhodování výboru je nutné se seznámit se základními skutečnostmi, aby tak pomoc klientům mohla být spravedlivá a cílená hlavně pro ty, kteří ji nejvíce potřebují. V každém případě však odhodte obavy a zbytečnou skromnost, protože tyto granty jsou určeny pro všechny přeživší holocaust a pokud byste nemohli sami žádost napsat, požádejte někoho ze svých známých nebo sociálních pracovníků, kteří vás navštěvují. Stejně tak, pokud byste věděli o někom ze svých známých, kdo je v těžké sociálně zdravotní situaci, napište žádost za něho, nebo upozorněte sekretariát TI. V nejbližší době připravíme jednoduchý dotazník, který budete moci vyplnit místo písemných žádostí. Tento dotazník bude k dispozici v sekretariátu TI a v sociálním oddělení ŽOP, případně po dohodě v sociálních odděleních mimopražských obcí.

TI získává z CC i **granty na domácí péči**. Výše grantů na naléhavou pomoc i domácí péči bývá různá, v průběhu každého roku je CC upřesňována. Bohužel dochází ze strany CC k časovému prodloužení nejen u konkrétních informací o grantech, ale zejména k pozdnímu proplácení vydaných prostředků. Ke konci února 2007 například TI nedostala z CC ještě poslední splátku (10 tis. USD) ze zdravotního grantu a většinu z vyplacených příspěvků na naléhavou pomoc i domácí péči za rok 2006, přestože všechny potřebné zprávy včetně konkrétního vyúčtování byly CC dodány. Tyto neustále se opakující problémy s faktickým uvolňováním peněz velmi ztěžují práci sekretariátu TI a předsedkyni TI Dagmar Lieblové.

Navíc jsou granty vždy časově omezeny a TI může finanční příspěvky vyplácet pouze díky spolupráci se ŽOP, která je ochotna poskytovat krátkodobé půjčky. Také využíváme ochotné pomoci MUDr. Rymešové, ředitelky agentury EZRA, pokud jde o rychlé a konkrétní využití peněz pro domácí péči klientů.

I přes popsané potíže jsme rádi, že můžeme pomoci. Přestože jsme jen dobrovolní pracovníci TI, rádi přijmeme i vaše případné připomínky či nápady.

KULTURNÍ KOMISE V MINULÉM ROCE

Eva Herrmannová, Anna Hanusová

Kulturní komise TI pokračovala ve své činnosti, která spočívá ve sledování kulturního dění z našeho zájmového okruhu. Navštěvujeme různé kulturní akce, o nichž pak také referujeme v časopise Terezínská iniciativa, působíme občas v různých porotách a komisích festivalů či přehlídek věnovaných umělcům, pronásledovaným za nacistické okupace. O jedné z nich, která se konala v září 2006 ve Schwerinu, psal náš časopis na s. 16 v čísle 37.

V rámci našeho celostátního setkání na sjezdu Terezínské iniciativy také již několik let připravujeme společnou návštěvu divadelního představení - vždy s přáním, aby se vám všem líbilo a abychom si společně strávené chvíle příjemně i kulturně užili.

Zároveň bychom chtěly poděkovat vám všem, kteří jste nám přitom pomáhali.

Zpráva výchovné komise za rok 2006

Michaela Vidláková

Prací ve výchovné komisi TI se zabývá Michaela Vidláková a Pavel Werner. Výchovná komise TI však v současné době není komisí v přesném slova smyslu, nemáme pravidelné schůzky s ostatními spolupracovníky mimo TI, ale komunikujeme s nimi podle aktuální potřeby. Naše činnost je sice zaměřena na výchovu a vzdělání české mládeže, pokud jde o šoa, rasismus a antisemitismus, ale zabýváme se především tím, že se snažíme získávat finanční zdroje na podporu tematických zájezdů českých škol do Terezína a že vedeme seznam pamětníků ochotných k práci s mládeží, který poskytujeme Památníku Terezín a Vzdělávacímu centru Židovského muzea, podle potřeby pak i dalším zájemcům a pro účast na některých dalších akcích.

Vlastní výchovu pak zajišťují profesionální organizace, v případě Památníku Terezín na základě společně dohodnutého programu, samozřejmě často s besedami s jednotlivými pamětníky. Ovšem mnozí pamětníci mají již svůj okruh kontaktů a jejich činnost pak probíhá i mimo rámec TI.

Takže nejvíce práce máme s psaním žádostí o granty a následně s podáním vyhodnocovací zprávy a s jejich vyúčtováním. Týká se to následujících grantů: Vzdělávacího grantu Claims Conference, grantu od NFOH

a od Ministerstva školství ČR. Jenom díky těmto grantům mohou české školy nadále v relativně velkém počtu navštěvovat Památník Terezín a zúčastňovat se vzdělávacího programu a jsme tedy poskytovateli těchto grantů velice vděční, že projekt úspěšně započatý v r. 1999 může nadále pokračovat, protože z našich finančních zdrojů by to bylo naprosto nemožné.

V r. 2006 navštívilo Památník Terezín (s naším příspěvkem) celkem 64 skupin z českých škol, cca 2250 účastníků. Zájem škol je velký, existuje již seznam zájemců na r. 2008, který je už ze značné části naplněn. Počet návštěv je totiž limitován i personálními možnostmi Památníku Terezín.

UPLYNULÝ ROK V ZRCADLE ČASOPISU

Michal Stránský

S trochou nezbytné nadsázky lze říci, že náš časopis je zrcadlem dění v Terezínské iniciativě. Nejen, že přinášíme zprávy o všem, co se odehrává uvnitř našeho sdružení, ale autoři se vyjadřují také k dalším událostem, které většinu z nás zajímají.

V časopise se snažíme uplatňovat všechny žurnalistické žánry, které známe rovněž z větších a obecnějších tištěných médií. A tak na našich stránkách čtete články, rozhovory, fejetony, reportáže, občas i verše. Poměrně značnou pozornost věnujeme fotografiím, i když často nás trápí jejich nedostatek.

Před vydáním každého čísla se schází redakční rada, která určuje pro připravované vydání témata jednotlivých textů a žádá (s laskavostí sobě vlastní) autory o příspěvky. Výsledky našeho snažení posuzujte vy, čtenáři.

Od minulého sněmu do dnešního dne vyšla čtyři dvacetistránková čísla Terezínské iniciativy. Když jsem loni psal podobnou zprávu redakční rady, doufal jsem, že vydání čtyř čísel bude trend a splněný vydavatelský cíl. Letos se nám jej podařilo naplnit.

V květnu 2006 vyšlo 35. číslo. Z jeho titulní stránky se na nás díval Rudolf Pellar a časopis byl z velké části (10 tiskových stran) věnován dubnovému sněmu. V tomto čísle jsme se v kulturní části věnovali *Brundibárovi* na zahraničních scénách, recenzím několika knížek a také vzpomínce Jiřího Goldschmída na cestu do Osvětimi. Vydání zdobil i rozhovor s Fedorem Gálem.

36. číslo vyšlo v září a byla v něm otištěna vzpomínka na velmi zdařilé představení a koncert *REKVIEM VZDORU - VERDI V TEREZÍNĚ*. Rozhovorem Anny Lorencové se nám zblízka představila některým lidem už známá americká stipendistka Lisa Peschel. Velmi dojemný byl i otištěný Süsslandův dopis z května 1945. Úsměvný, avšak pro nás těžko uvěřitelný byl fejeton *o chrabrém americkém návštěvníkovi* Terezína.

Lednové číslo letošního roku bylo třicáté sedmé v pořadí a v reportáži se věnovalo pietní říjnové vzpomínce na zahájení transportů do Lodže a Terezína. V tomto čísle byly zveřejněny a čtenářskému zájmu i doporučeny produkty několika nakladatelství a za velmi hezkou považují vzpomínku na první lásku v Terezíně z pera dnešní Kaliforničanky.

38. číslo Terezínské iniciativy držíte v ruce a věřím, že se vám bude líbit, že v něm najdete něco zajímavého a že se budete i s námi těšit na další vydání.

Rok 2006 v Památníku Terezín

PhDr. Jan Munk, CSc. - ředitel Památníku Terezín

Uplynul další rok, ve kterém jsme si připomněli 65. výročí vzniku židovského ghetta v Terezíně, ve kterém se podařilo uspořádat několik pozoruhodných akcí zvyrazňujících památku těch, kteří Terezínem prošli, nebo zde skončili svůj život. Byl to také rok, kdy poprvé, samozřejmě kromě mimořádné situace po povodních, došlo k celkovému poklesu návštěvnosti.

Vzpomínková akce Jom Hašoa je připomínkou obětí holocaustu. Je založena na skutečnosti, že za informacemi o milionech obětí jsou tragédie konkrétních lidí, kteří měli své soukromé osudy, svá štěstí i trápení, a kteří byli zavražděni zločinnou mašinérií nacistického Německa. Za přítomnosti vrchního pražského a zemského rabína Karola E. Sidona bylo přečteno dalších sto jmen obětí, jejichž život skončil již v Terezíně.

Hlavní připomínka utrpení terezínských vězňů - Terezínská tryzna - se konala za účasti vrcholných představitelů státu dne 21. května. Hlavní projev přednesl Jiří Havel, místopředseda vlády ČR. V tomto roce byla tryzna spojena s významnou kulturní událostí. V odpoledních hodinách se v terezínské jízdárně konal jeden z koncertů Pražského jara, provedení Defiant requiem. Kompozice Verdiho hudby a vzpomínek účastníků terezínského provedení bylo neobyčejně emocionální a strhující vzpomínkou na neobyčejnou statečnost lidí, kteří tváří v tvář smrti dokázali nastudovat a provést skladbu, náročnou i pro profesionální hudebníky a dokázali připomenout sobě, svým spoluvězňům i svým vrahům, že zúčtování všech zločinů je nevyhnutelné. Za přítomnosti první dámy, paní Livie Klausové, skladbu provedl americký dirigent Murry Sidlin se sólisty, sborem a orchestrem Katolické univerzity ve Washingtonu, rozšířenými o soubor Virtuosi Pragenses.

Významnou akcí byl seminář ministrů školství členských zemí Rady Evropy. Seminář byl připraven ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Na tomto semináři byli účastníci seznámeni se vzdělávacími aktivitami v oblasti práce s mladými lidmi i s jejich učiteli. Seznámili se rovněž s objekty, areály a expozicemi Památníku, které slouží také jako významný vzdělávací nástroj a hlavní zdroj informací o genocidě Židů i perzekuci politických oponentů nacismu a bojovníků za svobodu a znovuoobnovení demokratického Československa. Seminář považuji za velmi zdařilou akci, která přispěla jak k dobré pověsti Památníku Terezín v oblasti kulturních institucí zabývajících se nacistickou perzekucí v době druhé světové války, tak i k dobré pověsti České republiky, která podporuje připomínání, výzkum i vzdělávání v této oblasti.

Mnoho dalších významných úkolů plnilo historické, dokumentační i sbírkové oddělení. Nebudu se zabývat jednotlivými úkoly nebo prací jednotlivých oddělení. Bylo by toho mnoho. Souhrnně chci zdůraznit pokračující přípravné práce na digitalizaci evidenčních databází našich sbírek - archivu, fotoarchivu, knihovny i uměleckých sbírek. Přesto, že dosavadní výsledky jsou v kontextu mnoha dalších náročných úkolů velmi dobré, bude třeba postup v této oblasti ještě více zrychlit.

Náročný byl i náš výstavní program. Za všechny příležitostné výstavy bych chtěl připomenout autorskou výstavu Jiřího Sozanského nazvanou „O svobodě“. K této výstavě byl vydán obsažný katalog, jehož vydání finančně podpořilo Ministerstvo kultury. Výstava byla příspěvkem k oslavě umělcových šedesátých narozenin a zároveň dalším počinem ve více než pětadvacetileté spolupráci.

Pozitivní výsledky byly rovněž dosaženy díky obětavé, cílevědomé a dlouhodobé práci v oblasti vzdělávání. V loňském roce se uskutečnilo celkem přes 200 seminářů, kterých se zúčastnilo 7 377 lidí. 126 těchto seminářů byly jen jednodenní programy, ale 80 skupin absolvovalo vícedenní programy, což představuje 2 569 osob.

Velmi obtížné bylo plnění úkolů v oblasti mezinárodní spolupráce. Největší a nejsložitější byly úkoly, plynoucí z našeho angažmá v organizaci „Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research“. Kromě samotné účasti na jednotlivých pracovních jednáních bylo třeba zajistit vše potřebné k tomu, aby Česká republika mohla v tomto roce převzít předsednictví. V podmínkách povolebních vyjednávání a měnicích se vlád to byl velmi složitý úkol, který se však podařilo velmi úspěšně splnit. Památník Terezín k tomuto výsledku přispěl nemalou měrou.

Loňský rok oslavovalo Židovské muzeum v Praze sté výročí svého vzniku. Památník Terezín k tomuto významnému výročí přispěl několika akcemi. Kromě již zmíněného koncertu „Defiant requiem“ to byla výtvarná výstava z prací E. F. Finkeho, G. Wolfa, N. Trollera a O. Kaufmanna nazvaná „Hitlerův dar Židům“, autorská výstava Vavro Oravce a výstava, připravená ve spolupráci s Židovským muzeem v Praze „Bedřich Fritta“.

Souhrnným kritériem úspěšnosti práce Památníku je návštěvnost. Zmínil jsem již, že v uplynulém roce došlo k mírnému snížení počtu návštěvníků. Pokusíme-li se zanalyzovat údaje o návštěvnosti trochu podrobněji, vidíme, že daleko více než celková návštěvnost mění se její struktura. Údaje o loňském roce jsou následující:

Malá pevnost:

celkem 235 540 návštěvníků, což je o 12 596 méně než v r. 2005	-5,0%
cizinci 188 600, o 7 284 méně než v r. 2005	-3,7%
cizina mládež 108 491, o 16 928 méně než v r. 2005	-13,5%
mládež ČR 43 582, o 2 234 méně než v r. 2005	-4,9%

Muzeum ghetta:

celkem 167 710 návštěvníků, což je o 4 774 méně než v r. 2005	-2,8%
cizinci 122 380, o 6 377 méně než v r. 2005	-4,9%
cizina mládež 73 629, o 1 413 více než v roce 2005	1,9%
mládež ČR 37 022, o 2 998 více než v roce 2005	8,8%

Magdeburská kasárna:

celkem 54 261 návštěvníků, což je o 6 644 více než v r. 2005	13,8%
cizina 39 940, o 5 273 více než v r. 2005	5,2%
cizina mládež 19 589, o 3 008 více než v r. 2005	18,1%
mládež ČR 12 796, o 3 493 více než v r. 2005	37,5%

Znamená to, že prakticky každý navštívil Malou pevnost, 70 % z nich navštívilo Muzeum ghetta a 22,6 % navštívilo Magdeburská kasárna. I když v loňském roce celkové počty návštěvníků klesly, probíhá proces postupného a dlouhodobého vyrovnávání zájmu o naše hlavní objekty a expozice. To je pozitivní a o to se dlouhodobě snažíme. Pozitivní je rovněž skutečnost, že rychleji tento proces probíhá v kategorii české mládeže.

V závěru loňského roku se podařilo získat na Ministerstvu kultury finanční prostředky a uskutečnit nákup domu v Dlouhé ulici 17, ve kterém se ve dvorním traktu nachází modlitebna z doby ghetta. Ochrana této významné památky byla také hlavním argumentem pro nadřízené orgány. Máme připraven ideový projekt na využití tohoto objektu, ve kterém by měly vzniknout především učebny a skladové prostory pro vzdělávací oddělení.

Mohu konstatovat, že pozitivní výsledky práce Památníku Terezín jsou nepochybné a byly dosaženy díky usilovné práci všech pracovníků Památníku. Je mou povinností poděkovat proto všem svým spolupracovníkům, ale na tomto místě chci poděkovat za trvalou a pro nás nedocenitelnou pomoc a podporu, kterou Terezínská iniciativa a všichni její členové Památníku Terezín poskytují.

Bez vaší podpory by takto dobré výsledky byly nemyslitelné.

Činnost oddělení holocaustu Židovského muzea v Praze v roce 2006

Jana Šplíchalová, Leo Pavlát

V oddělení holocaustu Židovského muzea v Praze (ŽMP) pracovalo v roce 2006 pět odborných pracovníků, které průběžně zajišťovaly jak běžnou agendu, tak neplánované úkoly.

Projekt *Pomozte pátrat po zmizelých sousedech*, zahájený Židovským muzeem v Praze v roce 2001, pokračoval i v loňském roce. Na oddělení holocaustu se obrátilo na 20 osob, od nichž byly získány cenné originály nebo kopie archivních dokumentů (např. rodinná korespondence, loučení před transportem, dopisnice z terezínského ghetta a koncentračních táborů, ilegální dopisy, osobní dokumenty), fotografie (portrétní, rodinné, školní) i vzpomínky na židovské rodiny či komunity. S touto agendou souviselo vyhledávání informací, identifikace osob a zajišťování kopií zapůjčených materiálů. V roce 2006 byla výstava ŽMP *Nalezené tváře* prezentována v muzeu v Kutné Hoře, ve Velkém Meziříčí a v Táboře. Výstava bude i v roce 2007 představena na řadě dalších míst.

Oddělení holocaustu ŽMP tak jako dříve spolupracovalo i v roce 2006 s řadou institucí při přípravě jejich výstav - vyhledávalo potřebné informace, dokumentaci, zapůjčovalo relevantní dokumenty a fotografie či zajišťovalo výrobu jejich kopií.

Průběžně byly vyhledávány informace z databáze obětí pro výstavy a akce týkající se tor, které byly roce 1964 vyvezeny z Československa do Czech Memorial Scrolls Centre v Londýně.

Projekt *Transporty protektorátních Židů na východ v roce 1941-1942* byl v roce 2006 jedním z hlavních výzkumných témat oddělení holocaustu. Cílem projektu je seznámit odbornou i laickou veřejnost s problematikou ghett, pracovních i koncentračních táborů a vyhlazovacích středisek na území Estonska, Lotyšska, Běloruska a Polska. Je zaměřen na historii transportů vyslaných z protektorátu před 26. říjnem 1942, tj. před zahájením deportací do Osvětimi.

Prvním výstupem projektu byla v dubnu 2005 výstava v Galerii Roberta Guttmanna nazvaná *Od té doby věřím na osud...* Výstava zachytila osudy českých Židů deportovaných v období mezi lednem a zářím roku 1942 do Estonska a Lotyšska. Téma se stalo dlouhodobým projektem, na který oddělení holocaustu získalo nejen několik grantů (např. od Nadačního fondu obětem holocaustu, Claims Conference), ale i příspěvků od sponzorů (Řízení letového provozu ČR, Česko-izraelské smíšené obchodní komory). V roce 2007 bude v Galerii Roberta Guttmanna otevřena další část výstavy, věnovaná transportům do Polska. Třetí díl výstavy v roce 2009 seznámí návštěvníky s osudem transportů směřujících do Běloruska.

Veškeré archivní materiály, dokumenty, fotografie a výpovědi pamětníků, shromážděné v rámci projektu, jsou k dispozici v oddělení holocaustu a budou po zpracování sloužit badatelským účelům, při pořádání dalších výstav, ale i pro mediální prezentaci. Již během první výstavy kurátorka zajišťovala komentovaný výklad pro četné skupiny studentů. Prohlídka výstavy inspirovala mnoho studentů, kteří projevíli zájem o samostatný výklad na téma *Ghetta, koncentrační tábory a vyhlazovací centra*. Přednášky se pak uskutečnily v prostorách Vzdělávacího a kulturního centra ŽMP.

Druhým výzkumným tématem, na které se oddělení holocaustu ŽMP v roce 2006 zaměřilo, byla literární tvorba židovských dětí v období protektorátu. Pro potřebné rozšiřování klíčových hesel je dalším zkoumaným tématem sbírka *Vzpomínek pamětníků holocaustu*.

V rámci odborné činnosti ŽMP oddělení zprostředkovalo informace a dokumentaci celé řadě žadatelů z tuzemska i ze zahraničí. I nadále probíhala spolupráce s rodopisci a regionálními historiky formou konzultací a rešerší, které se týkaly zejména následujících témat: *koncentrační tábor Malý Trostinec, tranzitní ghetta v Polsku, ghetto v Rize, návštěva Mezinárodního červeného kříže, Gideon Klein, vzpomínky pamětníků, literární tvorba v Terezíně, smíšená manželství, hudba v Terezíně, pošta v Terezíně, divadlo v terezínském ghettu, Petr Ginz, vztahy Čechů, Němců a Židů v meziválečné Praze, Židé na Pardubicku, dětské domovy a útulky v době 2. světové války, emigrace před nástupem fašismu*.

Oddělení holocaustu poskytlo četné konzultace historikům, ale i studentům, kteří si vybrali holocaust za téma své diplomové či seminární práce. Poměrně velký byl zájem i ze strany studentů středních škol, kteří téma holocaustu zpracovávali v rámci studentské odborné činnosti. Oddělení holocaustu ŽMP bylo požádáno o lektorování odborných historických textů a hodnocení absolventských prací. Pracovnice oddělení přednesla příspěvek na semináři „Seminar for Staff Members of Holocaust Center, Museums and Memorials“ v Norimberku a příspěvek „Židovský odboj ve vzpomínkách pamětníků“ na vědecké konferenci *Židé v boji a odboji, Rezistence československých Židů v letech 2. světové války*, kterou organizoval Historický ústav AV ČR Praha. Oddělení holocaustu se podílelo na lektorování soutěžních prací literární a historické soutěže *Daniel*, jejímž pořadatelem byl Institut dětí a mládeže MŠMT.

Kromě těchto činností oddělení holocaustu ŽMP vyhledávalo informace a poskytovalo soupisy obětí holocaustu z Čech a Moravy pro celou řadu lokalit jako podklad pro budování památníků, pro odborné publikace apod.

Samostatnou kapitolu v činnosti oddělení holocaustu ŽMP představovaly práce spjaté s Památníkem obětem šoa z Čech a Moravy v Pinkasově synagoze. Průběžně byly shromažďovány podklady k opravám a doplňkům nápisů, oddělení zajišťovalo fotografování jmen pro rodinné příslušníky obětí. Jako každoročně se v Pinkasově synagoze uskutečnila pietní shromáždění při příležitosti vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi a Jom ha-šoa.

Pracovnice oddělení byly přítomny pietnímu aktu v Sachsenhausenu k 61. výročí osvobození.

Velmi bohatá byla spolupráce s hromadnými sdělovacími prostředky. Režisérka H. Třeštíková natočila rozhovor s Anitou Frankovou, Annou Hyndrákovou a Tomanem Brodem pro dokumentární film z cyklu *Paměť 20. století - Nesdělitelné*, přinášející autentické vzpomínky pamětníků, kteří se přímo účastnili událostí moderních dějin českého národa.

Dále oddělení spolupracovalo na přípravě dokumentárního filmu *Kde domov můj?* na téma česko-německých vztahů, který podporovala Federace židovských obcí.

Příspěvky k tematice holocaustu v denním tisku a rozhlase vytvořil ředitel ŽMP Leo Pavlát, který se rovněž podílel na přípravě tříhodinového pořadu na stanici Vltava při příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti.

Byly vyhledávány archivní materiály a fotografie pro francouzsko-německý dokumentární film *Neblahá role Červeného kříže během války*, a to ve spolupráci s Dr. Jiřím Kostou.

Ke 100. výročí ŽMP v Praze Česká televize natočila dokumentární film *Sto neklidných roků*. Také oddělení holocaustu se podílelo na přípravě výběrem archivních dokumentů a fotografií, poskytovalo konzultace a rozhovory.

Sbírka vzpomínek pamětníků je využívána především badateli i institucemi ke studijním a publikačním účelům. Anonymizované vzpomínky pamětníků uveřejňujeme ve spolupráci s ITI na internetových stránkách www.holocaust.cz. ŽPM navázalo spolupráci s dalšími institucemi: Českým rozhlasem, Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR, Centrem orální historie, Vojenským historickým ústavem AČR, o.p.s. Živá paměť, o.s. Post Bellum, s nimiž založilo „Společenství paměti národa“. Cílem tohoto spojení je snaha systematicky zpracovávat a archivovat vzpomínky českého národa 20. a 21. století za použití metody „orální historie“.

V rámci pořádání a inventarizace archivních dokumentů a fotografií získaných v akci *Pomozte pátrat po zmizelých sousedech* bylo zpracováno 172 položek.

Oddělení holocaustu ŽMP vybíralo pro restaurování v muzejní dílně restaurátorů papíru vybrané archiválie ze sbírek Terezín, Dokumenty perzekuce a Osobní pozůstalosti, souběžně probíhala digitalizace těchto archiválií.

U sbírky fotografií se pokračovalo ve zpracování souboru fotografií vztahujících se k transportům do ghatt, koncentračních a pracovních táborů v Pobaltí, Bělorusku a ve východním Polsku.

V rámci projektu *Vzpomínky pamětníků* proběhlo shromažďování, zpracování a přepisování nových vzpomínek, údaje byly průběžně ukládány do počítačového programu. Nadále probíhala anonymizace vzpomínek v souladu s požadavky Zákona o ochraně osobních údajů a jejich editace. Pracovnice oddělení současně pokračují v kontaktování pamětníků se žádostí o zapůjčení dokumentů a fotografií. Pokračuje zpracování fotosbírků pamětníků holocaustu.

Téma holocaustu (šoa) v činnosti Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze (VKC ŽMP) v roce 2006

Vladimír Hanzel, Leo Pavlát

VKC ŽMP realizovalo v průběhu roku pravidelné přednášky pro školy věnované antisemitismu a holocaustu a perzekuci českých a moravských Židů za druhé světové války.

Ve spolupráci s Památkem Terezín se v březnu uskutečnily dva tří denní semináře pro 84 učitelů na téma *Jak učit o holocaustu*.

V rámci mezinárodního semináře *Holocaust ve vzdělávání*, pořádaného v listopadu Památkem Terezín, prezentovalo VKC ŽMP putovní výstavu *Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí* (D. Gabařová, M. Zahradníková).

I v roce 2006 pokračovala úspěšná spolupráce VKC s občanským sdružením Zapomenutí na dalším rozvoji a propagaci projektu *Zmizelí sousedé - Pocta dětským obětem holocaustu*. Projekt se zaměřuje především na setkání nejmladší a nejstarší generace. Malá skupinka účastníků projektu vyhledá svědky či pamětníky ve svém nejbližším okolí, kteří mohou podat přímé svědectví o událostech holocaustu. Fakta doplněná o objevy v místních i ústředních archivech a o fotografie a dokumenty zpracovávají v podobu písemnou, webových stránek, pamětních plakátů atd. V rámci II. fáze projektu nazvané *Pocta dětským obětem holocaustu* tak postupně vzniklo již devět pamětních plakátů. V roce 2006 byla celá výstava přeložena do angličtiny (celkem 21 plakátů) a prezentována poprvé u příležitosti mezinárodního semináře evropských ministrů školství *Jak učit o holocaustu* v pražském Karolinu. Dvě nově vyrobené verze putují po USA, další dvě nové výstavy typu *roll up* již o 20 panelech putují po evropských zemích (Polsko a Itálie).

Jedna česká verze je dlouhodobě zapůjčena Nadaci Milana Šimečky na Slovensku (inspiruje projekt *Stratení susedia*, který postupně vzniká ve Spišské Nové Vsi, Liptovském Mikuláši, Seredi, Detve, Banské Štiavnici aj.). Vznikají nové místní práce (práce Obchodní akademie v Chotěboři dovedla tři reprezentanty této školy až do Holocaustu Muzea v Los Angeles), dále vzniká sborník *Jitčin příběh* ZŠ Heřmanův Městec, sborník *Spolužáci* Gymnázia Mikulášské nám. v Plzni a anglické mutace práce OA Chotěboř a ZŠ Litomyšl. Je vytištěna také nová nabídková skládačka (model výstavy) a katalog k anglické verzi projektu *A Tribute to the Child Holocaust Victims*. Poprvé se vypravuje skupinka studentů

z Gymnázia Jana Jirsíka v Českých Budějovicích do Izraele, aby amatérsky natočila výpovědi česko-židovských emigrantů.

Celkem pět kopií výstav putovalo do více než 30 míst v České a Slovenské republice. Další je trvale umístěna v Památkem Terezín, jedna v prostorách úřadu města České Budějovice a kopie *Pocta dětským obětem holocaustu* (osm plakátů) je trvale zapůjčena nově otevřené brněnské pobočce VKC.

V květnu 2006 byla vernisáž v pražském Karolinu zahájena nová putovní výstava Vzdělávacího a kulturního centra ŽMP nazvaná *Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí*, která na 20 panelech přináší příběhy šesti židovských dětí za druhé světové války i v období poválečném. Využívá zejména dobových dokumentů (deníků, korespondence, rodinných dokumentů, fotografií, dětských kreseb) a snaží se tak především mladým lidem ve věku 13 - 19 let zprostředkovat seznámení s obdobím perzekuce českých občanů židovského původu za druhé světové války. Nedílnou součástí celého projektu je rozvoj samostatné interaktivní webové stránky, na kterou je postupně umísťována řada dokumentů z archivních fondů ŽMP, ale i metodika pro učitele základních a středních škol, jak s výstavou a s tématem holocaustu vůbec pracovat. Po úspěšném zahájení v Karolinu, jehož součástí byla celá řada doprovodných akcí (pravidelné besedy s pamětníky - někdejšími dětmi, o nichž vypráví výstava, pravidelné projekce filmových dokumentů, prezentace interaktivní webové stránky vytvořené k této výstavě) navštívila výstava v roce 2006 další 4 místa (Muzeum dětské kresby Praha, Brno, Plzeň, Prostějov). V současné době je již její harmonogram naplněn až do ledna 2008.

V roce 2006 pokračovaly putovní výstavy *Anna Franková - odkaz pro současnost* a *Příběh dětí - kresby dětí z terezínského ghetta*. Výstavy společně pořádané Anne Frank House v Amsterdamu a ŽMP se konaly na třech místech České republiky (Kutná Hora, Kamenice nad Lipou a Brno). Výstava *Příběh Anny Frankové* byla zapůjčena do Městské knihovny v Praze. Při této příležitosti se uskutečnily v této knihovně 2 besedy s pamětníky. Výstava laminovaných dětských kreseb z Terezína byla zapůjčena do muzea v Hořicích.

Projekt *Umění v mezních situacích* je inspirován příkladem dětí z koncentračního tábora Terezín, které se za pomoci dospělých vyrovnávaly uměleckým projevem s nesmírně obtížnou situací

v terezínském ghettu. Součástí projektu je prohlídka expozic kreseb terezínských dětí v Pinkasově synagoze vedená pamětnicí, která sama jako dítě byla vězněna v Terezíně. Po prohlídce se studenti prostřednictvím vlastních výtvarných projevů vyjadřují k tématům rasové a náboženské snášenlivosti.

Úspěšně pokračoval interaktivní program určený pro střední školy *Holocaust v dokumentech*, který vznikl ve spolupráci s Domem Konference ve Wannsee a v jehož rámci pět pracovních skupin analyzuje dokumenty spojené s pěti fázemi holocaustu. V roce 2006 byly vyrobeny výpravné pracovní listy, které zohledňují především situaci v Protektorátu Čechy a Morava. Tyto pracovní listy získá každá škola, která program ve VKC absolvuje.

Program *Hanin kufřík* nabízí přehled základních údajů o protizidovských opatřeních za okupace, zejména s dopadem na děti. Projekt vychází z konkrétního příběhu Hany Bradyové, který Karen Levin zpracovala ve stejnojmenné knize. S podporou ŽMP ji česky vydalo nakladatelství Portál. Účastníci programu se na základě vlastního pátrání v dokumentech a následné diskusi s člověkem, který přežil holocaust, seznámí s osudy vybraných konkrétních osob z Protektorátu Čechy a Morava a ze Slovenska za druhé světové války. Jedním z výstupů programu jsou samostatné práce účastníků, ve kterých se na základě zjištěných skutečností a s využitím vlastní fantazie snaží popsat osobní příběhy některé z vybraných postav.

U příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti se ve spolupráci s Městskou částí Praha 7 uskutečnil komponovaný pořad pro několik desítek žáků v Biu Oko a ve spolupráci s Informačním centrem OSN proběhly dvě besedy s pamětníky, projekce filmů k projektu *Zmizelí sousedé* a dílna *Hanin kufřík*.

Z nových projektů: v září byl v Amsterdamu zahájen mezinárodní projekt *Free2Choose (Meze svobody)* koordinovaný Domem Anny Frankové v Amsterdamu, který je financován EU a účastní se ho 11 evropských zemí. Z České republiky se projektu účastní vedle Židovského muzea v Praze společnost Člověk v tísni.

Zástupci VKC vystoupili na různých seminářích a konferencích, kde prezentovali způsob, jakým vzdělává o holocaustu (konference Rubikova kostka: multikulturalita, který pořádalo hl. m. Praha; příspěvek na semináři *Já a ty* pro učitele středních škol, který pořádala Společnost křesťanů a Židů a VKC; seminář pro studenty UK v rámci dalšího ročníku pregraduálního studia *Vzdělávání k multikulturní toleranci a mediální gramotnosti*, který pořádá UK v Praze - Středisko pro výchovu k lidským právům EIS; dílna *Hanin kufřík* v rámci dvouletého cyklu Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci „Centrum inovativního vzdělávání /CIV/: Rozšíření profesních kompetencí budoucích a stávajících učitelů pomocí deseti nových výukových modulů“ a další).

VKC spolupracovalo také na přípravě několika televizních pořadů: připravilo podklady a historické fotodokumenty pro pořad České televize *Pomáhejme si* č. 18 (natáčeno 6. 10. a vysíláno 10. 11. 2006, účastnily se děti z Heřmanova Městce zapojené do projektu *Zmizelí sousedé* a historička a pamětnice Anita Franková). Vedle toho spolupracovalo na vzniku pětidílného seriálu režisérky Olgy Struskové, který bude odvysílán Českou televizí v roce 2007 a který mapuje metody, jakým se v ČR vzdělává o holocaustu.

Během roku 2006 proběhlo ve VKC ŽMP 20 kulturních večerů na téma holocaust.

Přednášky

PhDr. Richard Seemann - k 65. výročí zahájení transportů do ložského ghetta, které byly vypraveny z Prahy ve dnech

19. října až 30. listopadu 1941; Prof. MUDr. Tomáš Radil, DrSc., z Fyziologického ústavu AV ČR - „*Historická analýza antisemitismu: Ke globalizaci antisemitismu*“ z cyklu *Etická filozofie holocaustu*; bývalý ředitel VKC ŽMP PhDr. Miloš Pojar a Bc. Lenka Šindelářová, absolventka Fakulty humanitních studií UK - „*Sophie Scholl a antinacistická skupina Bílá růže*“; přednáška doplněná projekcí fotografií; hbojistka Prof. Susan Eishand z USA - *Hudba holocaustu*: o hudbě v koncentračních táborech, ženském orchestru v Osvětimi a Marii Mandl; Anna Hájková z Institutu Terezínské iniciativy - *Benjamin Murelstein: legendy a realita*.

Prezentace

„*Pevnost mého mládí*“ - nové vydání knihy vzpomínek Jany Renée Friesové, publikace vyšla v roce 2005 v nakladatelství Jaroslavy Poberové; „*Osvětim*“ - český překlad knihy historiků Roberta Jana van Pelta a Deborah Dworkové z USA. Knihu o historii Osvětimi od XIII. do XX. století vydalo nakladatelství Argo v roce 2006; „*Nationalsozialistische Judenverfolgung im Reichsgau Sudetenland 1938-1945*“ - kniha německého historika Dr. Jörga Osterloha z Friedrich-Schiller-Universität v Jeně. Rozsáhlá studie, v níž se autor zevrubně věnuje problematice pronásledování Židů v Říšské župě Sudety v letech 1938-1945, byla vydána vědeckým institutem pro výzkum českých zemí Collegium Carolinum v Mnichově v nakladatelství R. Oldenbourg Verlag za podpory Česko-německého fondu budoucnosti a Institutu Terezínské iniciativy; „*Doufám, dokud dýchám*“ - kniha Mgr. Věry Vlčkové, historičky a překladatelky, s příběhy žen, které přežily holocaust: Evy Reichové-Zelené, Věry Löwenbachové-Feldmanové, Marie Spitzové-Vítovcové a Evy Hejzlarové-Koubkové. Mgr. Věra Vlčková knihu vydala za podpory Nadačí města Náchoda a České Skalice; Jaroslava Krejsová, Zdeněk Krejsa: *Přes Volary přešla smrt - pochod smrti očima pamětníků* - kniha obsahující dokumenty a svědectví o pochodu 600 žen mnoha národností z německého koncentračního tábora Helmbrechts. 95 z nich je pochováno na židovském hřbitově ve Volarech.

Výstavy

„*Sny o mrtvých*“ - výstava monotypů výtvarnice Jany Dubové /1926/. Díla vznikala od roku 2004 k uctění památky nejen vyvražděné rodiny a přátel autorky, ale všech obětí holocaustu. „*I have not seen a butterfly around here...*“ - výstava černobílých fotografií Rosy Revsin, argentinské fotografky a výtvarnice. Fotografie byly inspirovány poezií terezínských dětí; *Ghetto Terezín* - výstava fotografií Petra Holubce, souboru černobílých i barevných snímků vytvořených v letech 2004 - 2005. Autor se zaměřil na prázdné budovy bývalého ghetta, na tichý pohyb v uzavřených a nepřístupných prostorách.

Filmové projekce

„*Zrozen z popela*“ - film Avrahama Harshaloma, který dokumentuje typický příběh člověka své generace, který přežil holocaust. Popisuje návrat ke kořenům ve východní Evropě, poválečná léta a odchod do Izraele v roce 1948 včetně jeho účasti v arabsko-izraelských válečných konfliktech jako letce; *Co se skrývá za Lidicemi?* - ukázky z dokumentárních filmů a beseda s režisérem-dokumentaristou a autorem multivizí nové multimediální expozice v Muzeu památníku Lidice Pavlem Štinglem, který se dlouhodobě zabývá využíváním dokumentárních filmů k výuce historie s důrazem na témata holocaustu; *2x kniha života* - uvedení nového DVD za účasti jeho autora, režiséra Pavla Štingla, spojené s projekcí nové verze snímku „O zlém snu“, s debatou o možnostech využití ►

DVD a s diskusí o metodice využívání multimediálních pomůcek ve výuce dějepisu.

Diskusní večery

Židovský odboj za druhé světové války - ředitelka Institutu Tereziánské iniciativy PhDr. Jaroslava Milotová, CSc., Prof. PhDr. Jiří Franěk a členové odboje Bedřich Kopold a MUDr. Gustav Winter; *Zahraniční odboj a účast židovských vojáků* - generál MUDr. Josef Hercz, místopředseda Čsl. obce legionářské, generál Antonín Špaček, předseda Čsl. obce legionářské, a plukovník Václav Straka; *„Neztratit víru v člověka... Protektorát očima židovských dětí“* - beseda s těmi, jejichž osudy jsou obsahem putovní výstavy VKC ŽMP, Růženu Blechovou, Evou Erbenovou, Helgou Hoškovou, Alicí Klímovou, Chavou Pressburger, Martinem Glasem a Pavlem Wernerem; *Divadlo v Terezíně 1945-2006. I. část: Psychologický útěk, posila identity a Divadlo v Terezíně 1945 - 2006. II. část: „normalizace“ nenormálního životního prostředí, udržování pout mezi minulostí a budoucností* - besedy

s americkou badatelkou Lisou Peschel založené na rozhovorech a archivních svědectvích. *Romský a židovský holocaust očima třetí generace* - přednáška PhDr. Jany Horváthové, ředitelky Muzea romské kultury v Brně, spojená s besedou o historii holocaustu, jeho přijímání i popírání v současnosti, o odkazu přeživších pro generaci vnuků - připraveno ve spolupráci s občanským sdružením Romea.

V brněnské pobočce Vzdělávacího a kulturního centra ŽMP, která byla slavnostně otevřena 20. září 2006, rovněž připravili pro žáky a studenty dílny zaměřené na holocaust (Holocaust v dokumentech, Hanin kufřík) a besedy s pamětníky. V listopadu proběhla vernisáž výstavy Děvčata z pokoje 28 L410 Terezín. Výstava vznikla péčí německé novinářky a reportérky Hannelore Brenner-Wonschick, která na základě osobních vzpomínek žen vězněných v mládí v Terezíně vydala v Německu stejnojmennou knihu, doplněnou dochovanými dokumentárními materiály. V rámci vzdělávacích programů byla k této výstavě připravena komentovaná prohlídka.

O dalších projektech a činnosti Institutu Tereziánské iniciativy v roce 2006

Jaroslava Milotová, ředitelka

Pro členy Tereziánské iniciativy je z mnoha projektů, na kterých Institut Tereziánské iniciativy v minulém roce pracoval, nepochybně nejzajímavější projekt Tereziánské album, o němž bude v některém z příštích čísel na stránkách tohoto časopisu referovat v souvislosti s veřejným připomínáním obětí holocaustu na Jom ha-šoa Michal Frankl. Jelikož Institut Tereziánské iniciativy každý rok realizuje deset a více projektů, chceme alespoň v krátkém přehledu informovat členy Tereziánské iniciativy o některých z dalších projektů, na kterých jsme v minulém roce pracovali.

Již v roce 1994 byla díky finanční podpoře Ministerstva zahraničních věcí Spolkové republiky Německo, která i nadále zůstává hlavním podporovatelem činnosti Institutu Tereziánské iniciativy, založena ročenka Tereziánské studie a dokumenty, jež od roku 1996 vychází pravidelně ve dvou jazykových verzích - česky a německy. Za třináct let, které uplynuly od jejího založení, bylo v ročence uveřejněno na 425 studií, článků a esejí od více než 130 českých, izraelských, slovenských, německých, rakouských, amerických a dalších autorů. Vzhledem ke kvalitě uveřejňovaných příspěvků si ročenka v zahraničí získala pověst prestižního periodika, českými odborníky je pak považována za vůbec nejlepší sborník, který v České republice na téma Terezín a holocaust vychází. Zatímco účelem německé jazykové verze ročenky je zprostředkovávat zahraniční odborné veřejnosti aktuální výsledky mezinárodního bádání o Terezínu a „konečném řešení židovské otázky“ v Čechách a na Moravě, u verze české kladou její editoři důraz na to, umožnit domácí odborné i laické veřejnosti seznámit se alespoň s dílčími výsledky současných mezinárodně respektovaných znalců dějin holocaustu a dějin nacionálního socialismu. S tímto záměrem přistupovali editoři i k sestavení sborníku Tereziánské studie a dokumenty 2006. V jedenáctém svazku jeho české verze čtenáři budou mít možnost seznámit se se studii Susanne Heimové, Sandry Alfesové, Wolfa Grunera, Michaela Wögerbauera, jejichž práce jsme již na stránkách sborníku v minulých letech publikovali, nově pak s pracemi známého izraelsko-rakouského spisovatele a esejisty Dorona Rabinovice či předního znalce problematiky arizace židovského majetku německého historika Franka Bajohra, dále např. Lisy Peschel, Kathariny Wessely, Andrease Mixe, Roberta Sommera nebo také bývalého tereziánského vězně MUDr. Františka Basse. Ke zvýšení propagace ročenky Tereziánské studie a dokumenty v zahraničí, ale i ke zlepšení přístupu k ní nepochybně přispěje i naše zapojení se do „Central and Eastern European Online Library“ sídlící ve Frankfurtu nad Mohanem, se kterou jsem vloni uzavřeli smlouvu.

Vydavatelská a publikační činnost Institutu Tereziánské iniciativy se v minulém roce neomezila jen na přípravu našeho sborníku. Ve spolupráci s námi připravila odborná asistentka Pedagogické fakulty univerzity v Liberci Dana Kasperová rukopis monografie „Výchova a vzdělávání židovských dětí v Protektorátu Čechy a Morava a v ghettu Terezín“. Tuto monografii chceme vydat v roce 2007 v rámci ediční řady „Knižnice Institutu Tereziánské iniciativy“, a to jako její šestý svazek. Práce bude především určena učitelům středních a základních škol, jimž by měla pomoci při zkvalitnění výuky dějin holocaustu. Toto však je jen jedna z řady aktivit Institutu, které vyvíjíme v oblasti vzdělávání o holocaustu a připomínání jeho obětí. Dlouhodobě mezi ně patří projekt www.holocaust.cz. Když byl v roce 2001 zprovozněn tento internetový portál, pohyboval se počet návštěv na něm kolem deseti tisíc měsíčně. Od té doby měsíční návštěvnost vzrostla více než osmkrát, nejvyšší počet návštěv dosažený během jednoho měsíce činil 85 tisíc, za dobu od března 2006 do ledna tohoto roku se na těchto stránkách uskutečnilo 537 585 návštěv. Tato čísla svědčí o tom, že je trvalý zájem o přehledné informace o dějinách holocaustu, koncentračních táborů a ghatt, vzpomínky přeživších, recenze publikací a další rubriky, jejichž obsah je neustále aktualizován a doplňován, a že internetový portál www.holocaust.cz plní funkci, kterou od něj ti, kteří na tomto projektu pracují, očekávali. Tento projekt je však dnes propojen s dalšími, jako např. s projektem „The Anna Frank House Assignment Guide“. V jeho rámci byla připravena česká verze internetových stránek o Anně Frankové a druhé světové válce, jež jsou přístupné na adrese www.annefrankguide.net. Hlavní práce na projektu spočívala ve vytvoření samostatné vzdělávací sekce týkající se českých dějin v letech 1939 - 1945, jež nekopíruje strukturu učebnic a odpovídá potřebám českých studentů a vede je k přemýšlení o historii a k samostatné

práci s materiály. Pilotní verze české podoby www.annefrankguide.net/cs.cz byla v letech 2005 - 2006 testována na sedmi základních a středních školách a se studenty Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy. Dlouhodobě na projektech o holocaustu prezentovaných prostřednictvím internetu pracují Tereza Štěpková, Michal Frankl a Ondřej Kárný, který zodpovídá především za jejich technické zajištění. Do budoucna bychom chtěli v rámci stránek www.holocaust.cz připravit publikaci databáze obětí a zároveň vytvořit německou verzi jejich částí, a to takovým způsobem, aby bylo možné je užívat v německých školách a pro připomínání terezínských vězňů pocházejících z různých míst dnešní Spolkové republiky Německo.

K 31. 12. 2006 byly ukončeny práce na tříletém juniorském badatelském projektu Kateřiny Čapkové a Michala Frankla „Lidé na útěku“, schváleném a finančně podpořeném Grantovou agenturou Akademie věd ČR. Úkolem projektu bylo zmapovat problematiku vztahu Československa k uprchlíkům před nacismem a zasadit ho do mezinárodního kontextu. Během doby jeho trvání řešitelé vyhodnotili dokumenty ze šestnácti archivů šesti států a průběžné výsledky svého bádání prezentovali v četných studiích na stránkách naší ročenky i dalších sborníků, na mezinárodních konferencích v Bruselu, Berlíně, Basileji a Vídni, a také na konferencích domácích. Výrazně se také podíleli na přípravě výstavy „Exil v Československu (1918-1938)“, která se konala v Praze, a K. Čapková byla nápomocná při přípravě putovní výstavy nadace Haus der Geschichte der Bundesrepublik Deutschland s názvem Heimat und Exil - Emigration der deutschen Juden nach 1933, která je do 9. 4. 2007 ke zhlédnutí v Židovském muzeu v Berlíně, poté v Bonnu a Lipsku. Celková analýza uprchlické problematiky v Československu ve třicátých letech bude oběma řešiteli prezentována ve formě monografie, jejíž rukopis bude dokončen v srpnu tohoto roku.

Po několika letech si nepochybně opět zaslouží připomenout, že Institut Terezínské iniciativy v rámci své obecně prospěšné činnosti provozuje odbornou knihovnu, která byla založena již v roce 1994. Obsahově je knihovní fond specializován hlavně na zahraniční literaturu o Terezínu, holocaustu, dějinách rasismu, antisemitismu a nacionálního socialismu. K 31. 12. 2006 tvořilo knihovní fond již 5289 svazků. Odborná veřejnost především oceňuje, že oproti jiným knihovnám v České republice jsou v knihovně Institutu k dispozici nejnovější zásadní publikace k uvedeným tématům. Tato skutečnost má nepochybně vliv na dlouhodobě rostoucí počet čtenářů, mezi kterými převažují studenti vysokých škol. Zcela jistě k tomu přispělo i to, že od roku 2005 mají potenciální zájemci možnost se prostřednictvím našeho on-line knihovního katalogu, který je k dispozici v české, německé a anglické jazykové verzi na internetu (www.terezinstudies.cz/itilib), předem se informovat, zda se jimi požadovaný titul v naší knihovně nachází. Od doby svého založení je knihovna odborně spravována paní Evou Duškovou, která rovněž zhotovuje časopiseckou bibliografii a čtyřikrát ročně vydává seznam přírůstků.

Za téměř samozřejmé se považuje, že prakticky už od založení právního předchůdce Institutu, tedy Nadace Terezínská iniciativa, u nás každoročně pracují jeden či dva dobrovolníci z Rakouska, které k nám vysílá vídeňský Gedenkdienst. Vystřídali se jich zde již dvě desítky. V minulém roce u nás pracovali Markus Rief a Stefan Lasser, na jejichž místa v srpnu přišli David Rennert a Lukas Papula. V loňském roce k nám poprvé nastoupil také dobrovolník ze Spolkové republiky Německo. Vysílající organizací Philippa Cyruse je Freiwilligendienst - Internationaler Bund (EVS) Kassel. Jelikož mezi německými studenty a mládeží je velký počet zájemců o práci v Institutu, usiluje nyní Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze o to, aby se spolupráce mezi EVS Kassel a námi stala dlouhodobou. Bez těchto dobrovolníků bychom se dnes jen těžko obešli. Pracují s námi nejen na odborných projektech, nýbrž pomáhají i při vyřizování agendy sekretariátu Institutu vedeného paní ing. Martou Hlasovou, jehož činnost oproti prvním létům se výrazně rozrostla.

Závazkům, které na sebe Institut Terezínské iniciativy v minulém roce převzal tím, že podepsal smlouvy se Spolkovou republikou Německo, Grantovou agenturou Akademie věd ČR, Evropskou unií, Nadačním fondem obětí holocaustu, Nadací Židovské obce v Praze či Claims Conference atd., jsme dostáli. Za to patří poděkování nejen všem jmenovaným, ale i mnoha dalším, bez nichž by se nám to nepodařilo.

JOM HA-ŠOA NA NÁMĚSTÍ MÍRU

15. dubna od 13.00 do 17.00 hod. na náměstí Míru již podruhé připomeneme oběti šoa. Akce bude přístupná široké veřejnosti. Návštěvníci i náhodní kolemjdoucí se budou moci na Jom ha-šoa podílet čtením jmen obětí. Zároveň budeme promítat fotografie obětí, které se podařilo získat v rámci projektu Terezínské album. Účastníci budou mít možnost se na chvíli posadit, studovat Terezínské pamětní knihy či další literaturu. Na několika počítačích budou moci vyhledávat osudy známých či příbuzných nebo zjistit, kolik Židů bydlelo v jejich ulici nebo domě a co se s nimi za války stalo. Přípomínka na náměstí Míru nemá být konkurencí k tradičním setkáním v Pinkasově synagoze nebo v Terezíně - liší se od nich především tím, že je určena široké veřejnosti. Akci pořádá Česká unie židovské mládeže, Nadační fond obětím holocaustu a Institut Terezínské iniciativy.

Přípomínka Jom ha-šoa se koná na náměstí, na veřejném místě, nikoli uvnitř památníku holocaustu. Chceme tak názorně upozornit, že oběti šoa nejsou pouze věcí židovské komunity a pozůstalých, ale celé české společnosti. Lidé, které si budeme čtením jmen a fotografiemi připomínat, byli obyvatelé Prahy - Pražáci. Chceme tak připomenout, že pronásledování Židů za druhé světové války začínalo právě v ulicích českých měst a vesnic.

V letošním roce se tematicky zaměříme především na náměstí Míru a jeho nejbližší okolí, kde před deportací bydlelo velké množství Židů. Královské Vinohrady se během procesu emancipace a integrace Židů do nežidovské společnosti staly významným centrem židovského života. Na konci 19. století zde (v Sázavské ulici) vyrostla největší pražská synagoga, která byla bohužel na konci války bombardována a později stržena. Na materiálech, které budeme rozdávat, přiblížíme osudy několika židovských sousedů z Vinohrad, kteří se stali oběťmi šoa, a náhodně vybraných domů, v nichž bydleli Židé.

Přijďte si i vy s námi připomenout památku zavražděných!

Michal Frankl

INFORMACE - VZKAZY - VÝZVY - PROSBY

Z dopisů členů Terezínské iniciativy

Chci tímto dopisem moc poděkovat celému předsednictvu TI za přidělení polohovacího masážního křesla. Je to skvělá věc a také je velice účinná. Jsem vám za to vděčná.

Ještě jednou vám velké díky a opožděně vám přeji do roku 2007 hodně síly a abyste zvládli naše požadavky. Všem vám přeji pevné a dobré zdraví.

Hana Chaloupková, Most

Byli jsme mile překvapeni tím, jak pečujete především o členy TI starší osmdesáti let. Všechny tři pomůcky, které jste nám poskytli, nám výrazně ulehčují život. Proto tímto vyjadřujeme dík celému předsednictvu Terezínské iniciativy a sociální komisi i všem ostatním za zajištění této pomoci.

Při této příležitosti také vzpomínáme na všechny, kteří se aktivně zúčastnili založení TI.

Regina a Max Froňkovi, Praha

Vážení přátelé, děkuji Vám srdečně za poskytnuté přístroje pro špatně slyšící, tj. světelný a zvukový signál k telefonu. Velice mi to pomáhá, protože bydlíme na hlučné ulici, kde mnohdy není telefon a zvonek vůbec slyšet.

Ráda bych také poděkovala za finanční příspěvek, který mi byl poskytnut na nové brýle, dá se říct, že se mi změnila kvalita života, vidím teď dobře i na počítač. Děkuji ještě jednou a jsem s pozdravem

B. Havránková

Chtěl bych poděkovat za speciální telefonický přístroj, který jste mi poskytli. Dlouhodobá nedoslýchavost - navzdory sluchadlům pro obě uši - i špatný zrak, mi na běžném telefonu již dlouho dělaly obtíže, jak s vytáčením čísel, tak i se špatným slyšením rozhovoru. Obojí váš přístroj výborně překonává. Nouzové volání jsem zatím našťásti nepotřeboval, ale pro rostoucí obtíže to mám v záloze.

Byl to od vás dobrý nápad. Děkuji a zdravím.

Miloš Pick, Praha

Na adresu předsedkyně TI Dagmar Lieblové přišel tento dopis

Velice Vám osobně i celé Terezínské iniciativě a zdravotnímu fondu Claims Conference děkuji za dar pro mého manžela, Lubomíra Frommera. V rámci programu Naléhavé pomoci obětem holocaustu obdržel *mechanickou postel*, se kterou je velice spokojený. Je vidět, že tento fond se velice dobře stará o starší občany, kteří prožili veliké utrpení. Můj manžel přišel o otce v koncentračním táboře, když mu byly čtyři roky.

Maminka byla tajemnice poslanců národních socialistů a byla zavřená za velezradu a protistátní činnost. Dostala 13 let. Jistě pochopíte, že to, že manžel neměl rodiče a sám velice trpěl, se neblaze odrazilo na jeho zdraví. Trpí Parkinsonovou nemocí a je po 15 operacích. Jinak je bezmocný, špatně chodí, potřebuje neustálou péči. Vozím ho na invalidním vozíku. Manžel má třes v rukou, nemůže psát, a proto píšu místo něho. Velice si vážíme veškeré pomoci, kterou dostáváme a ještě jednou děkujeme.

S pozdravem dokonalé úcty

Havlíčková Jarmila, manželka

Dovolte mi dotaz

Kdo přišel na ten nápad přispět obětem šoa, kteří více než osm desetiletí jsou na této planetě, aby mohli dostat signalizační zařízení, případně vhodnou postel?

Ráda bych mu totiž poděkovala a gratulovala i celému předsednictvu za jeho rozhodnutí. To za prvé.

Za druhé bych ráda ocenila úžasnou práci s tím spojenou. Administrativní a i organizační, zvláště pak práci paní doktorky Rymešové.

Za třetí byl výborný výběr té firmy, které bylo svěřeno technické provedení.

Nám věkem blízký pan Kašpar byl velmi hovorný a vše uměl vysvětlit. I domovní zvonek, mně, nahluchlé, teď zvoní tak, že to slyší i sousedé.

Za čtvrté nám to někdo musel zaplatit. Proto dík patří i Claims Conference.

Když nám bylo šedesát let, neuměli jsme si ani představit, že obětem šoa je možno věnovat takovou pozornost.

Díky.

Kateřina Pachnerová

Od diskriminace ke genocidě je název druhé části přednášky na pomezí filatelie a historie Heinze Wewera (z berlínské Hochschule der Künste). Koná se 18. dubna 2007 v 18. 00 hodin, opět ve Vzdělávacím a kulturním centru Židovského muzea v Praze. Jde o velmi zajímavou přednášku v angličtině (s tlumočením do češtiny) s četnými ukázkami z Wewerovy rozsáhlé sbírky.

62. výročí osvobození Bergen-Belsenu

Letošní 15. duben připadá na neděli a o několik dní později se koná setkání členů TI. Uvidíme se tedy až tam, sesedneme se u některého stolu, zavzpomínáme a popovídáme si.

Dagmar Lieblová

ÚHEL POHLEDU

Před řadou let mě oslovil na ulici ve Frankfurtu nad Mohanem asi čtyřicetiletý Američan.

„Kudy se dostanu k Hlavnímu nádraží?“

„Máme skoro stejnou cestu, dovedu vás tam.“

Rekl mi, že se jmenuje Bill, žije na Floridě, v Německu je za obchodem, má továrničku na výrobu plastických obalů, zaměstnává asi třicet lidí, je ženatý, s manželkou se seznámil už na *High School*, dobře vaří, hlavně čaj („Hahaha!“), láska přece prochází žaludkem („Hahaha!“), mají spolu dvě děti, Jonathanovi je patnáct, pořád dřepí u počítače a bude z něj programátor, Sarah je třináctiletá a bude z ní filmová hvězda (aspoň si to myslí), svět je v krizi, i duchovní, on by věděl, jak to změnit, v hokeji fandí ... a v baseballu ...

S malou změnou oficiální protokolární mluvy by bylo lze konstatovat, že „jsme setrvali v delším srdečném pohovoru, zajímavější jen jednu stranu“. Američané jsou většinou sdílní a se srdcem na dlani. Nejfrekventovanějším slovem v americké angličtině bývá *I (já)*. Když jsme cestou míjeli pekařství spojené s cukrárnou, padl Billův zrak na výkladní skříň a její obsah. Zastavil se a vykřikl:

„Look! (koukni!) The Genuine American Apple Strudel!“ (Pravý americký jablečný závin!)

Poděkoval mi za to, že jsem ho dovedl k nádraží, popřál mi krásný zbytek dne a vůbec všechno dobré.

„Až přijedeš na Floridu, musíš k nám zajít. Drop me a postcard!“ (Pošli mi *čumkartu!*) Adresu a plné jméno mi zapomněl sdělit.

Se skupinou turistů jsem jel do Terezína. Američané a izraelský pár mladších lidí.

„Jak se vlastně tahle řeka jmenuje?“ zeptal se kdosi.

„Česky Vltava, anglicky a německy Moldau. Ostatně, znáte možná i geniální symfonickou báseň Bedřicha Smetany z cyklu *Má vlast*, Vltava neboli Moldau. Jedním z hlavních hudebních témat je v ní táhlá melodie velice připomínající nářev izraelské státní hymny *Hatikvy*. Někteří hudební teoretici mají za to, že skladatele izraelské státní hymny inspiroval právě *leitmotiv* Smetanovy Vltavy.“

„Ha,“ zvolal izraelský pár unisono. „To seš vedle jak ten eukalyptus!“ (Jedle je v Izraeli vzácná, eukalyptů je podstatně víc.) „Je to právě obráceně, Smetana se inspiroval melodií *Hatikvy!*“

Pokusil jsem se (marně) uvést tento ryze ideologický spor na pravou míru s použitím prosté časové logiky: Smetana zkomponoval Vltavu, respektive *Mou vlast*, v letech 1874 - 9. Naftali Herzel Imber napsal báseň, pozdější text *Hatikvy*, v roce 1878. Báseň byla publikována o osm let později. Autor báseň recitoval v roce 1882 a poté ji Samuel Cohen zhudebnil. (*Viz Judaismus od A do Z, Sefer Praha 1992, s. 45.*)

Jenže kam s logikou na vlastenecký úhel pohledu?

Pokud bychom přijali přesvědčení izraelské dvojice o tom, kdo koho inspiroval, šlo by o takzvanou *inspiratio praecox*. (Dvouslovný *terminus technicus* jsem vymyslel sám přímo hlavou obdobou s daleko známějším lékařským označením čehosi krajně nepříjemného.)

Naštěstí existují dnes televizní reklamy a my, co se na ně díváme, víme své. Už známe onu mízu, která vedla ruku geniálního skladatele, když vpisoval noty do osnovy linek, kterou sám načrtl. *Pilsner Urquell, inspirující chuť.*

Za komančů kolovaly mezi přáteli, kteří o těch ostatních věděli nebo se domnívali vědět, že nejde o práskače, takzvané *radioaktivní* anekdoty. Znáte tuhle týkající se úhlu pohledu?

Koná se rychlostní soutěž nově zkonstruovaných závodních automobilů, amerického a sovětského. Americký vůz dojede první do cíle se značným časovým předstihem. V sovětském tisku se nato objeví tato zpráva (a jí podobné): Fenomenální úspěch sovětských konstruktérů závodních automobilů. Opět se nad slunce jasněji prokázala nadřazenost sovětských hlav a rukou, sovětské vědy a techniky, vzešlé z lidu a sloužící lidu. Při včerejším závodě rychlých kol dojel sovětský vůz na krásném druhém místě, zatímco americký vůz jako předposlední.

Úhel pohledu.

Žijeme v období informační exploze. Víme toho o sobě a o druhých podstatně víc (někdy až moc) než za zmíněných *komančů*. A všechno bylo jasné a jednoznačné. Všichni školáci věděli, že pušku vynalezl Puškin a čaj Čajkovskij. Dnes víme o Američanech, jak žijí, čím se baví, o čem sní, o čem usilují, co se jim daří a co méně nebo vůbec ne atd. Ale z našich znalostí se vytratilo cosi, co tenkrát povinně vědělo každé dítě školou povinné: Aby zahnali nudu, postřílejí *Amíci* pár indiánů a zlynčují černochoy. Úhel pohledu. Jenom úhel pohledu? Nic víc?

Všechny vás ještě jednou srdečně zveme

NA SNĚM TEREZÍNSKÉ INICIATIVY - SHROMÁŽDĚNÍ ČLENŮ TI.

Sejdeme se ve čtvrtek 19. dubna 2007 v Praze

V NÁRODNÍM DOMĚ NA VINOHRADĚCH (Raisův sál).

**Zahájení v 10.00 hodin,
prezence od 9.15 hodin.**

Večer půjdeme do divadla

Večer půjdeme společně do Divadla Na Fidlovačce. Předsednictvo Terezínské iniciativy zajistilo pro zájemce 150 vstupenek na představení FUNNY GIRL. Začátek je v 19.30 hodin.

Příběh známého broadwayského představení a snad ještě známějšího filmu, v němž hlavní role hráli Barbra Streisand a Omar Sharif, snad není třeba našim čtenářům nijak zvlášť připomínat.

Funny girl hraje v pražském představení Tereza Bebarová, která v minulém roce dostala za tuto roli cenu Thálie. Režii představení má Juraj Deák.

Zájemci o večerní představení si lístky mohou objednat a také vyzvednout u Marty Jodasové v kanceláři Terezínské iniciativy, tel. 222 310 681. Cena zlevněné vstupenky je 150,- Kč.

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Tel./fax: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Božena Guttmannová, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Milena Procházková, Michal Stránský, Eva Štichová

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v EUR: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 38 vyšlo v březnu 2007.

MK ČR E 10779